

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Státy de facto, teorie a komparace příkladů

Veronika Svobodová

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013 .....

Poděkování:

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za jeho čas, jenž věnoval kontrole mé práce a také za jeho rady a připomínky, které pro mne byly cenné a velmi přínosné.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Stát jako subjekt mezinárodního práva.....	9
2.1. Suverenita.....	10
2.1.1 Suverenita státu a suverenita národa.....	10
2.2. Vznik státu a jeho uznání – teorie státnosti.....	12
2.2.1. Konstitutivní a deklaratorní teorie uznání.....	13
2.3. Terminologie neuznaných států.....	15
2.4. Silný a slabý stát.....	17
3. Příklady de facto států.....	18
3.1. Republika Somaliland.....	18
3.1.1. Historicko-politický vývoj.....	19
3.1.1.1 Rok 1960, první nezávislost Somalilandu a následné sloučení.....	19
3.1.1.2. Režim Siyada Barreho a druhé vyhlášení nezávislosti.....	20
3.1.2. Vývoj politického systému - prvky vnitřní suverenity	22
3.1.2.1. Proces vzniku ústavy.....	23
3.1.3. Somaliland a otázka mezinárodního uznání.....	24
3.1.4. Postoj mezinárodního společenství.....	26
3.1.5. Africká unie a Somaliland.....	28
3.1.6. Ekonomická situace.....	29
3.2. Severokyperská turecká republika.....	31
3.2.1. Historicko-politický vývoj	32
3.2.1.1. Kypr před vyhlášením nezávislosti.....	32
3.2.1.2. Turecká intervence a nezávislost.....	35
3.2.2. Prvky vnitřní suverenity.....	36
3.2.3. Budoucnost – uznání mezinárodního společenství nebo sjednocení?.....	37
3.2.3.1. Kypr a Evropská unie.....	39
3.2.3.2. Annanův plán.....	40
3.2.4. Postoj dalších členů mezinárodního společenství.....	42
3.2.5. Ekonomická situace SKTR.....	42
3.3. Abcházie.....	44
3.3.1. Historicko-politický vývoj.....	44
3.3.1.1. Vyhlášení nezávislosti a občanská válka.....	46
3.3.2. Existence státních institucí – prvky vnitřní suverenity.....	49
3.3.3. Vztahy Abcházie-Rusko-Gruzie.....	51
3.3.4. Postoj mezinárodního společenství.....	53
3.3.5. Ekonomická situace.....	54
4. Komparace vybraných de facto států.....	56
4.1. Ekonomické kritérium.....	56
4.2. Kritérium postoje mezinárodního společenství.....	57
4.3. Kritérium vnitřní suverenity	60
5. Závěr.....	62
6. Seznam použité literatury a pramenů.....	65
7. Resumé.....	75
8. Přílohy.....	76
9. Seznam zkratk.....	79

1. Úvod

Za celou historii lidstva vzniklo mnoho státních útvarů, které mezi sebou vedly války, v důsledku kterých zanikaly a zase se obnovovaly, spojovaly se, nebo byly pohlceny silnějším soupeřem. Vlivem různých globálních ekonomických, politických či sociálních změn se pomalu začal vytvářet prostor pro mezinárodní právo a systém, který lze označit za anarchický, tedy takový, kde neexistuje ústřední mocnost, které by byly ostatní země podřízeny. Co se týče suverenity, ta se jako instituce začala vnímat až s Vestfálským mírem. Od této doby lze hovořit o suverenitě jako o základním kameni jednotlivých států, avšak společenství suverénních států se týkalo především evropského kontinentu. Globální úroveň dosáhla suverenity až ve 20. století v důsledku dekolonizace. Na mezinárodním poli se objevili další hráči, kteří se osamostatnili, avšak svrchovanost ve vestfálském pojetí se začala proměňovat.

V současné době je mezinárodní systém tvořen státy, jejichž suverenity je široce uznávaná. Zemí s vnější i vnitřní suverenitou je většina, stačí si jako příklad vzít Organizaci spojených národů (OSN) čítající 193 států, které jsou zároveň subjektem mezinárodního práva. V mezinárodním systému však můžeme najít také státy, které onu vnější suverenity, tedy uznání od svrchovaných států, postrádají. Pro tyto země se užívá různých termínů – de facto státy, neuznané státy, kvazistáty, pseudostáty a další.

Tato bakalářská práce s názvem *Státy de facto – teorie a komparace příkladů*, se bude, jak již z názvu vyplývá, zabývat právě takovými státními útvary, které lze označit jako de facto státy. Entity mohou splňovat všechna kritéria Montevidejské konvence, nicméně mezinárodního uznání se jim stále nedostává, respektive v některých případech ne v takové míře, aby mohly být považovány za suverénní stát. Pro vypracování bakalářské práce jsme si vybrali tři příklady de facto států – Somaliland, Severokyperskou tureckou republiku a Abcházii. Na otázku, proč jsme zvolili právě tyto tři země bychom odpověděli, že naším zájmem zjistit, jak tyto země z politického hlediska fungují. všechny tři příklady de facto států mají v podstatě v základech společné to, že nejsou mezinárodně uznávané. Nicméně jelikož jsou to země geograficky poměrně vzdálené a zároveň všechny za sebou mají odlišný historicko-politický vývoj, domníváme se, že jejich výběr je dobrou volbou pro pestrost případných rozdílů nebo naopak pro překvapujících shod v onom fungování a postavení v mezinárodním systému.

Jako hlavní cíl celé práce jsme si určili provést komparaci vybraných příkladů de facto států – Somalilandu, Abcházie a Severokyperské turecké republiky, a to na základě kritérií, která si vymežíme. Pokusíme se tak najít odpověď na otázku, zda z jejich hlediska v těchto de facto státech existují shody, případně rozdíly.

Kritéria jsme stanovili celkem tři – kritérium ekonomické, kritérium vnitřní suverenity a kritérium postoje mezinárodního společenství. Kritériem ekonomickým máme na mysli hospodářskou situaci dané země, tedy výše HDP (v porovnání s ostatními případy), existenci překážek z pro ekonomický rozvoj jako například embarga, samotné podmínky země, případnou neoficiální spolupráci s další zemí a v návaznosti také to, zda-li existuje u dané země tzv. patronský stát, tedy zda-li jsou příklady de facto států ekonomicky závislé na vnějším zdroji, přičemž se většinou jedná o stát, který je jako jeden z mála uznává.

Druhým kritériem je postoj mezinárodního společenství. To znamená, že budeme sledovat vztahy právě mezi mezinárodním společenstvím a de facto státy. A protože se jedná právě o neuznané státy, pokusíme se dle tohoto kritéria zjistit důvody, která brání přijetí daného de facto státu jako suveréna do mezinárodního systému. Současně vyvstane otázka, jak je tedy možné, že i přes absenci mezinárodního uznání se tyto státy nezhroutily? Pal Kolstø ve své práci uvádí konkrétně pět možných důvodů. Tyto státy totiž jinak, i bez přijetí do mezinárodního společenství, existují, mají fungující instituce a v mnoha případech neinklinují k tomu, aby se z nich staly státy zhroutené. Mezi uvedené možné důvody patří posilování národní identity, vojenská síla, slabý mateřský stát, podpora z vnějšku, lhostejnost mezinárodního společenství (Kolstø 2006: 729). Na některých faktorech se shoduje i se Scottem Peggem, který taktéž například tvrdí, že v přístupu k de facto státům se můžeme setkat s malou odhodlaností uznat tyto entity, natož s nimi spolupracovat (Pegg 1998: 11). Míra pravděpodobnosti uznání vybraných de facto států bude dalším prvkem tohoto kritéria.

Posledním zvoleným kritériem je kritérium vnitřní suverenity. Podle dvojice autorů Potočný – Ondřej (2003: 14 – 15) vnitřní suverenita znamená skutečnost, že se žádný jiný stát nevměšuje do vnitřních záležitostí země a politická moc může být tedy uplatňována na celém jejím vymezeném území. Podle našeho názoru s tím souvisí také (ne)fungování státních institucí, hovoříme-li o jejich stabilitě, schopnost kontrolovat celé své území či schopnost země distribuovat služby svému obyvatelstvu.

Práce je komparací, tudíž metodu, kterou při psaní využiji je metoda komparativní. Nicméně při představování historicko-politického vývoje jednotlivých *de facto* států se nevyhnu ani případové studii. Jedná se o komparaci synchronní, neboli vertikální vyznačující se zkoumáním vybraných jevů v konkrétním čase.

Celá práce je rozdělena do tří hlavních částí – teoretické, praktické a komparační. Každá z nich pak obsahuje několik dalších kapitol, případně podkapitol. V teoretické části se budeme nejprve zabývat vysvětlením pojmu souvisejícího právě se státností – suverenity a její druhy. Jedna z kapitol se bude věnovat také vzniku a uznání státu a zde představím mezinárodně-právní teorie týkající se kritérií pro uznání státu. Jedná se o teorii státnosti, přičemž tato teorie má dva přístupy – konstitutivní a deklaratorní. Součástí teoretické části bude také definování pojmu *de facto* stát, neboť nejen v české, ale i v zahraniční odborné literatuře panuje určité zmatení v terminologii obsahující pojmy pro označení státu bez vnější suverenity. Proto uvedeme přístupy několika teoretiků k této problematice. Jmenovitě to jsou například Pål Kolstø, Scott Pegg, Jochen A. Frowein nebo Martin Riegl.

V části praktické se již budeme věnovat jednotlivým zemím – Somalilandu, Severokyperské turecké republice a Abcházii v tomto pořadí. U každé z nich nejprve představíme historicko-politický vývoj. Následně se budeme soustředit na hlavní důvody odtržení od mateřské země a na proces odtržení jako takový. Pro avizovanou komparaci příkladů musíme u každé země představit také jednotlivá kritéria, která jsme si stanovili. Zároveň pokládáme za neméně důležité uvést informace týkající se politické situace ve vybraných zemích v současné době.

Již z názvu práce vyplývá, že se jedná o komparace. Té budeme věnovat samostatnou kapitolu poté, co představíme případové studie vybraných *de facto* států. Pokusíme se porovnat všechny tři příklady zemí na základě kritérií a tím tak splnit cíl práce, uvedený výše. Tato část se bude zvláště věnovat kritériu ekonomickému, kritériu postoje mezinárodního společenství a kritériu vnitřní suverenity.

Závěr bude stručným shrnutím celé textu. Provedeme celkové zhodnocení práce a jejích výsledků. Na základě poznatků získaných během vypracování připojíme také osobní názor na celou problematiku *de facto* států. Podle námi stanovených kritérií znovu stručně uvedeme zásadní shodné a rozdílné znaky mezi *de facto* státy – Somalilandem, Abcházíí a Severokyperskou republikou, které budou uvedeny v komparační části práce.

Součástí práce budou také přílohy ve formě mapek zemí, které jsme si vybrali. Domníváme se, že vybrané přílohy kladně přispějí k přiblížení celé problematiky. V případě přiložených tabulek týkajících se například ekonomických nebo demografických údajů, jsme toho názoru, že jejich údaje pozitivně přispějí k zpřehlednění komparace.

Pro získávání informací pro naši práci budeme čerpat z několika druhů zdrojů. Co se týče, tematikou de facto států se v českém prostředí zabývá jen málo autorů. Jmenujme například Martina Riegla, který se sice nevěnuje přímo de facto státům jako takovým, ale ve své práci *Terminologie kvazistátů* vysvětluje zmatení kolem termínů označujících deviantní formy států, tudíž i zde můžeme najít zmínku o de facto státech. Kvůli nedostatku českých zdrojů tedy využijeme studií zahraničních autorů. Je potřeba zdůraznit, že neshoda kolem vymezení terminu de facto stát panuje i v cizojazyčné literatuře. Proto, jak již bylo řečeno, představíme definicí několik, přičemž uvedeme, která bude pro mou práci stěžejní.

Pro vypracování praktické části pak využijeme zdrojů věnující se historicko-politickému vývoji v jednotlivých de facto státech. Ve valné většině se jedná opět o cizojazyčné studie, publikace nebo články v odborných časopisech. Zde již ve větší míře budu používat relevantní internetové zdroje, které nám pomohou zjistit více informací o současném stavu, respektive politicko-ekonomické situaci v daných zemích. K dispozici budeme mít tak například informace z oficiálních stránek vlád nebo z důvěryhodných informačních serverů, které spravuje některá ze státních institucí v zemi.

2. Stát jako subjekt mezinárodního práva

Mezinárodní právo veřejné považuje za subjekt, tedy za jednotku, která má způsobilost k právům a povinnostem a obvykle i k právním úkonům, státy, které se vyznačují svrchovaností. Samozřejmě subjekty mohou být i další jednotky – mezinárodní organizace, jednotlivci a další, nicméně státy zde zastávají klíčové postavení. V mezinárodním právu veřejném představuje stát soubor znaků, či spíše vlastností, které musí být splněny. Na stejných charakteristikách se shodnou Malenovský, Potočný s Ondřejem i Seidl -

Hohenveldern – tři tzv. konstitutivní prvky státu ty jsou: určitý počet obyvatel, organizovaná veřejná politická moc, která je uplatňována na určitém území (Potočný – Ondřej 2003: 22; Malenovský 1999: 85 – 89; Seidl-Hohenveldren 2001: 131).

2.1. Suverenita

Již několikrát zde byl zmíněn pojem suverenita neboli svrchovanost. Proto je důležité pojem blíže vymežit tak, jak ho definuje mezinárodní právo. Suverenita je neodmyslitelná součást subjektivity státu. Myšlenku o svrchovanosti rozpracovali již teoretikové absolutismu, nicméně za celou historii lidstva prošla významnou evolucí, a to mělo dopad na její obsah, společenskou funkci a jejího nositele (Potočný – Ondřej 2003: 14).

Obecně znamená suverenita „nezávislost státní moci na jakékoli jiné moci, a to jak v oblasti mezistátních vztahů, tak i ve věcech vnitřních“ (Potočný – Ondřej 2003: 14). Vymežit ji můžeme také slovy Jamese Crawforda, který prohlašuje, že suverenita znamená: „souhrn mezinárodních práv a povinností uznávaných mezinárodním právem, který tkví v nezávislé územní jednotce – státu“ (Crawford 2006: 32). Jinými slovy – suverénní stát je ten, který sám rozhoduje o své vnitřní i zahraniční politice a není ničemu a nikomu podřízen. Je však důležité dodat, že předchozí tvrzení má své výjimky – svrchovaný stát je omezen pouze právy ostatních suverénních států, také závazky plynoucími z dobrovolně uzavřených mezinárodních smluv, dohod a dalších a zařadit lze také omezení, která vyplývají z obecného mezinárodního práva, mezi která patří mimo jiné například imunita cizích diplomatů (Potočný – Ondřej 2003: 14 – 15).

2.1.1 Suverenita státu a suverenita národa

Státní suverenita a suverenita národa – dva pojmy, z nichž každý představuje rozdílné pojetí konceptu suverenity. Suverenita národa se začala objevovat při formování národních států, zejména v západní Evropě během 18.-19. století. Politický obsah však suverenita národa naplnila až v období dekolonialismu. V Chartě OSN je zanesena zásada, která vyjadřuje právo národa na sebeurčení. Ovšem téma právo národa na sebeurčení

je mnohem složitější, než by se na první pohled dalo čekat, zejména při jeho uvádění do praxe. Výkon práva na sebeurčení může být založeno na teritoriálním principu nebo personálním. To znamená, že národ může buď požadovat vytvoření vlastního samostatného státu, nebo usiluje o určitou vyšší míru autonomie, v případě personálního principu (Malenovský 1999: 100 – 101).

Ačkoliv myšlenku o právu národa na sebeurčení vyslovil již Woodrow Wilson, právního obsahu se dočkala až v období dekolonizace, kdy se jako mezinárodně protiprávní označoval výkon koloniální moci. Zásadu sebeurčení doplňuje také právo národa na odtržení (secesi), avšak pro jeho uplatnění je potřeba splnit několik podmínek. Je důležité zdůraznit, že mezinárodní právo dává před výkonem práva na sebeurčení, respektive na odtržení, přednost zásadě územní celistvosti. V roce 1970 vydalo Valné shromáždění OSN Deklaraci¹, jejíž součástí je i vymezení podmínek, které dovolují národům odtržení. Je třeba říci, že v době vydání Deklarace se jednalo o národy pod koloniální nadvládou, nicméně další vlnu secesionistických tendencí lze zaznamenat v 90. letech po rozpadu Sovětského svazu nebo bývalé Jugoslávie. Mezinárodní právo neuznává jednostranné odtržení národa v případě, že stát, v rámci něhož národ žije, plně respektuje mezinárodně-právní povinnosti ve vztahu k jeho obyvatelstvu. K výkonu práva na odtržení může dojít pouze se souhlasem takového státu. Další možnost se naskýtá v situaci, kdy mezinárodní společenství shledá, že stát nerespektuje mezinárodní právo (například porušuje lidská práva, diskriminuje příslušníky nesamostatného národa). Pak se stává požadavek národa usilujícího o osamostatnění legitimnější (Malenovský 1999: 104 – 107).

Suverenita státu rozlišuje dva typy. Hovořit můžeme o vnější suverenitě a vnitřní. Vnější suverenita vyjadřuje zařazení státu do mezinárodního společenství jako plnoprávného subjektu mezinárodního práva. Státy jsou si v takovém systému rovny, neexistuje žádná vyšší autorita, které by státy byly podřízeny. Vnitřní suverenita naopak znamená stav, kdy „státu náleží výlučná moc na jeho území vůči všem osobám a věcem [územní výsost]. Jakékoli akty cizího státu jsou na území suverénního státu zakázány, ledaže by suverénní stát k nim dal souhlas“ (Potočný – Ondřej 2003: 14 – 15).

---

¹ Celý název deklarace Valného shromáždění OSN z roku 1970 zní: Deklarace zásad mezinárodního práva upravující mírové, přátelské vztahy a spolupráci mezi všemi státy.

2.2. Vznik státu a jeho uznání – teorie státnosti

Do doby, než byla obsazena všechna území, vznikaly státy prvotním osídlením. Poté se na mapě světa objevovaly nové suverénní státy v důsledku rozpadu státních útvarů, spojení více státních celků v jeden², rozdělení již existujícího státu na několik dalších (například rozdělení Československa v roce 1993) a nebo jiný celkem běžný způsob, tedy již zmíněné odštěpení neboli secese části území, ze kterého se konstituuje nový nezávislý stát (Potočný – Ondřej 2003: 21). Obecné mezinárodní právo považuje vznik nového státu ten moment, kdy nově vzniklý politický útvar získá nezávislost. Jsou tak zrušeny *de facto* nebo *de iure* vztahy s jinou svrchovanou mocí (Malenovský 1999: 110). Vznik nového státu předpokládá, že nově vzniklý subjekt mezinárodního práva, v našem případě stát, bude vykazovat hlavní rysy státu. Těmi jsou organizovaná politická moc vůči obyvatelstvu, která je uplatňovaná na určitém území (Potočný – Ondřej 2003: 22).

Stejný názor z hlediska teorie mezinárodního práva zastává i Harald Christian Scheu. I on považuje vznik státu za faktickou skutečnost, ale přitom namítá, že v politické praxi může být přinejmenším sporné, zda ono kritérium organizované moci, v případě suverénních států, je uplatňováno efektivně. Na druhé straně jsou tu pak země, které splňují všechna tři kritéria, ale nedostává se jim uznání většinou států (Scheu 2008: 4).

Moment, kdy je nově vzniklý stát uznán státy ostatními je významným bodem v rámci jeho subjektivity. V mezinárodním právu není nikde zaneseno, že svrchovaný stát má povinnost uznat takový útvar, jenž vykazuje všechny prvky státnosti. Záleží tedy na vůli a svobodném rozhodnutí jednotlivých států. Avšak spíše než na existenci státu jako subjektu v mezinárodním právu, má absence uznání vliv na mezinárodní postavení oněch neuznaných států, neboť nemohou vystupovat v mezinárodním společenství jako rovnoprávní členové k ostatním státům a nemohou navazovat diplomatické styky (Potočný – Ondřej 2003: 22 – 23; Malenovský 1999: 111).

---

2 Příklad Egypta a Sýrie v roce 1985, kdy vznikla Sjednocená arabská republika.

2.2.1. Konstitutivní a deklaratorní teorie uznání

Pohledy na uznání státu jsou ovlivněny debatou mezi dvěma teoriemi uznání – konstitutivní a deklaratorní. Důležité jsou přitom tři atributy, které se objevily v Montevidejské úmluvě z roku 1936, přesněji v jejím prvním článku. „Stát jako subjekt mezinárodního práva musí mít následující vlastnosti: 1) trvalou populaci; 2) vymezené území; 3) vládu; a 4) způsobilost vstupovat do vztahů s ostatními státy“ (Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států 1933, čl. 1). Připomeňme, že první tři pravidla zavedl již v roce 1900 rakouským právníkem Georegem Jellinkem a Montevidejská úmluva pak přidala čtvrté pravidlo, tedy způsobilost státu vstupovat do mezinárodních vztahů (Trávníčková 2012). Obě teorie mají odlišný názor na to, jaký účinek má právě právní akt uznání a zda jsou konstitutivní prvky nezbytné pro to, aby se stát stal mezinárodněprávním subjektem.

Teorie konstitutivní se etablovala již v 19. století. Mnoho jejích postojů je založeno na pozitivistickém pohledu na mezinárodní právo. Mezi zastánce této teorie patří například Lauterpacht, Jellinek či Schwarzenberger (Crawford 2006: 19; Hillier 1998: 201). Tato teorie tvrdí, že: „[v]znik nového státu vytváří nové právní povinnosti a existující státy s nimi musí souhlasit“ (Hillier 1998: 201). Z toho tedy plyne, že k uznání nového státu je nezbytný souhlas ostatních států mezinárodního společenství a nestačí, že stát má všechny tři konstitutivní prvky – obyvatelstvo, území, vládu. H. Lauterpacht, ač příznivec konstitutivní teorie, kritizoval „přísnost“ takového pravidla uznání. Proto přichází s novým tvrzením – pokud má stát, který usiluje o uznání, všechny tři konstitutivní prvky, členové mezinárodního společenství mají mezinárodněprávní povinnost takové útvary uznat (Seidl-Hohenveldern 2001: 135).

Základy deklaratorní teorie můžeme najít ve zmiňované Montevidejské úmluvě. Ve třetím článku Úmluvy se tvrdí, že státy naplňující všechny požadavky státnosti (konstitutivní prvky) jsou nezávislé na tom, zda je ostatní státy uznají nebo nikoliv (Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států 1933, čl. 3). Citujme Hillierova slova o deklaratorní teorii: „Uznání je politický akt, kterým uznávající stát dává najevo ochotu k zahájení mezinárodních vztahů s uznaným státem [...]“ (Hillier 1998: 203). Co se týče preferencí, tato teorie nachází více pochopení mezi autory z oblasti mezinárodního práva. Ačkoliv se obě stavěly na opačný konec, v závěru lze tvrdit, že akt

uznání státu obsahuje jak deklaratorní, tak konstitutivní účinky. Prohlášení o vzniku nového státu je deklaratorní element, naopak fakt, že nově vzniklý stát je pak schopen vstupovat do právních vztahů s uznávajícím státem, je konstitutivní (Potočný – Ondřej 2003: 23; Seidl-Hohenveldern 2001: 135 – 136). Proto je současné době tato debata označována za neplodnou a uzavřenou, neboť se ukázalo že uznání státu obsahuje oba prvky- primárně deklaratorní, ale i konstitutivní (Trávníčková 2012).

V praxi se jedná o to, zda je nově vzniklý stát uznán *de facto* nebo *de iure*. Oba stupně uznání mohou být kdykoliv odvolány, přičemž odvolání *de iure* není časté (Seidl-Hohenveldern 2001: 135). Pokud je stát uznán *de iure* znamená to, že je plnoprávným subjektem mezinárodního práva, navazuje diplomatické vztahy s ostatními státy, a to jak politické tak právní. Jde o akt neodvolatelný a konečný. Uznání *de facto* je právně omezenější než uznání *de iure*, nicméně také se jedná o právní akt. Další odlišnost je také to, že status *de facto* může být odvolán a nahradit ho tak uznáním *de iure*, avšak často záleží na politické vůli ostatních států (Potočný – Ondřej 2003: 23).

Uznání může být také omezené, respektive částečné. To je mimo jiné příklad Severokyperské turecké republiky, která je uznávána pouze Tureckem a Abcházií, těšící se z uznání ze strany Ruska, Venezuely a dalších čtyř států. V případě Somalilandu, jde o entitu, která vykazuje všechna kritéria státu, nicméně není uznávána ani jedním státem (Trávníčková 2012). Je otázkou nakolik jsou prvky státu, jenž má být uznán důležité, neboť se v minulosti objevily i případy, kdy státy přidávaly další podmínky či principy, které musely dané entity splnit, aby je okolí uznalo³ (Scheu 2008: 5). Například (Trávníčková 2012) tvrdí, že v mezinárodním právu neexistuje povinnost uzнат nově vzniklý útvar. Jde o politické rozhodnutí a stejně jako Scheu prohlašuje, že uznávající státy si mohou stanovovat další podmínky, které musí být nejprve splněny, aby bylo poté případné uznání entity smluvně stvrzeno. Dokonce ani Komise pro mezinárodní právo se zatím nevěnovala problematice uznání s jasným výsledkem. Ve svém dokumentu Návrh článků o právech a povinnostech států se vůbec nezabývá otázkou uznání a definici státnosti, ačkoliv se o to zpočátku snažila, leč neúspěšně.

---

3 Jako příklad lze uvést rozhodnutí ministrů Evropského společenství, kteří kromě tradičních požadavků státnosti, požadovali po entitách (období rozpadu bývalé Jugoslávie) také záruky v oblasti lidských práv, demokracie a právního státu. (Scheu 2008: 5).

2.3. Terminologie neuznaných států

Po představení státnosti, suverenity, státu a jeho vzniku a uznání z hlediska mezinárodního práva se nyní zaměříme na partikulární příklad takových států, které bývají označovány jako *de facto* státy. Nejenom u několika málo českých autorů, ale i u autorů zahraničních se můžeme setkat s určitými nejasnostmi o tom, jaký stát má být označován termínem *de facto*. Objevuje se i několik dalších termínů, které se používají pro stát, kterému se nedostává mezinárodního uznání. Kromě označení *de facto* se setkáváme také s termínem kvazistát, neuznaný stát, selhávající stát a další. Je poměrně důležité, či interpretaci a jaká definiční kritéria si zvolíme, neboť existuje několik autorů, kteří používají tentýž termín pro rozdílné, byť nijak výrazně, typy států.

Jako první zavedl v 60. letech 20. století pojem *de facto* režimů internacionalista Jochen A. Frowein. Termínem *de facto* stát označuje entitu, kterou neuznávají ostatní státy. Také tvrdí, že u těchto entit je z hlediska mezinárodního práva těžké určit, zda opravdu naplňují ta kritéria, která jsou typická pro stát. V našem případě budeme vycházet z toho, že *de facto* stát je entita, která postrádá vnější suverenitu, což poslouží jako první část definice. Druhá část se totiž týká suverenity vnitřní, tedy zda je stát schopen poskytnout svému obyvatelstvu dostatek služeb, zda má schopnou vládu, jestli je ekonomická situace stabilní. Pro skupinu států bez vnější suverenity se používá několika označení (*de facto state*, *para-state*, *unrecognized state*, *empirical statehood*, *quasi-state*), přičemž jak uvádí Riegel, jde spíše o označené téže skutečnosti jiným termínem. Speciálně termín *de facto* se podle všeobecně přijímaného paradigmatu používá pro entity, „[...] které mají vnější atributy státu (státní symboly, instituce, ekonomika, atd.), ale chybí jim definiční politická charakteristika státu (vnější suverenita – mezinárodní uznání)“ (Riegel 2010: 58 – 59).

Často užívaný termín pro neuznané státy je také označení kvazistát. Pro upřesnění tedy uvedeme autory, kteří tyto dva termíny rozlišují. Práce Scotta Pegga – *De facto States in the International system* se právě tímto rozlišením zabývá. Scott Pegg považuje kvazistát za území, které má uznané hranice, má možnost vstup do mezivládních organizací, ale přitom není schopný mít pod kontrolou velkou část svého teritoria. Mezinárodním společenstvím je považován za legitimní, nehledě na to, jak moc neefektivní je. V případě, že dojde k selhání státního aparátu takového kvazistátu, je zde

velká pravděpodobnost, že se mu dostane podpory od mezinárodního společenství (Pegg 1998: 1 – 2). Právý opak pro Pegga představuje *de facto stát*, jenž je navzdory absenci vnější suverenity schopný kontrolovat své území skrz organizovanou politickou moc. Ta má podporu ve svém obyvatelstvu, kterému je vláda schopna poskytovat své služby a jeho uspokojovat potřeby. De facto stát usiluje o mezinárodní uznání, považuje se za způsobilého k navázání vztahů s ostatními státy, ale jelikož se mu nedostává přijetí do mezinárodního společenství, je jím považován za nelegitimní. V Peggovo srovnání s kvazistátem není například v OSN pro de facto stát místo, ač může být výkonnější. Scott Pegg se kromě Tchaj-wanu a separatistických tendencí Tamilských tygrů na Sri Lance zabývá také Somalilandem a SKTR (Pegg 1998: 1 – 2).

Tím, co představuje pojem de facto stát a kvazistát se zabývá také Pål Kolstø. Ovšem přichází s tím, že mezi tyto dva pojmy klade rovnítko. Je nasnadě zmínit, že Kolstø ve své práci vysvětluje, že kvazistát se často používá jak pro entity bez vnější suverenity, tak pro entity postrádající suverenitu vnitřní. Sám pak dodává, že tento termín bude používat pro entity bez mezinárodního uznání. Takovým entitám chybí mezinárodní uznání nikoliv z důvodu stavu jejich vnitřní suverenity (ač je efektivní, nebo není), ale většinou proto, že se odtrhly od státu, který byl již v minulosti uznám mezinárodním společenstvím. Kolstø připouští terminologický zmatek v různých typech označení pro neuznané státy, a proto navrhuje, aby se termínem *failed state* označovaly takové státy, které jsou mezinárodně uznané, nicméně co se týče vnitřní suverenity, lze je považovat za slabé. Naopak termín *kvazistát* by měl být rezervován pouze pro neuznané *de facto* státy (Kolstø 2006: 723 – 725). Ačkoliv se Kolstø používá ve své práci pro neuznané státy termín kvazistát, jde v podstatě obsahově o to samé, co Scott Pegg označuje termínem de facto stát. Kolstø sice upozorňuje, že autoři⁴ zabývající se touto problematikou, Pegga nevyjímaje, se věnují pouze určité geografické oblasti a pak docházejí k odlišným závěrům, nicméně v zásadní věci se s nimi shoduje: „neuznané kvazistáty pozoruhodně odolné rádo by státní entity“ (Kolstø 2006: 727).

---

4 Je zmíněn například Kolossov & O'Loughin, King.

2.4. Silný a slabý stát

Kolstø považuje označení silný či slabý stát za relativní (Kolstø 2006: 727). Proto musíme nejprve nadefinovat, co si pod těmito označení budeme představovat my. Ještě bychom měli upozornit, že už jenom označení „stát“ pro entitu, které chybí mezinárodní uznání by tak označována být neměla. Nicméně berme v úvahu, že některé entity naplňují konstitutivní prvky státnosti, ačkoliv třeba nevstupují do vztahů s ostatními státy.

Gruzínský politický analytik Nodia vymezuje silný stát jako: „[...] státy, které jsou schopny vykonávat ty funkce, které samy požadují a které jsou zároveň vyžadovány od jejich obyvatelstva“ (Nodia 2002: 415). Oproti tomu slabé státy takové státní jednotky, které „[...] nemají dostatek mocenského potenciálu včetně zdrojů, případně nejsou schopny jich využívat a mobilizovat obyvatelstvo, nemají dostatek infrastrukturních kapacit a vykazují značnou neefektivitu a slabost při zajišťování a distribuci veřejných statků, vlastní autoritu vynucují násilím a vykazují slabou národní identitu a sociální soudržnost“ (Waisová 2007: 12). Pokud je míra slabosti, co se týče státních institucí a samotných funkcí státu, čím dál větší, pak se hovoří o rozpadajících se státech či selhávajících. Takové státy nejsou jednoduše schopné kontrolovat celé své ohraničené území, všechny složky dělby moci ztrácí postupně na síle a stejně tak oslabuje také weberovská charakteristika státu – legitimní monopol na násilí (Waisová 2007: 13). Označení rozpadající se nebo selhávající se stát by se v našem případě mohlo platit spíše pro mateřské země vybraných de facto států, neboť nebyly a nejsou schopny kontrolovat hranice svého území a nejspíš mají i slabé legislativní a exekutivní schopnosti, které by jinak mohly zabránit odtržení části území.

3. Příklady de facto států

3.1. Republika Somaliland

Pokud bychom hledali tuto zemi na mapě, našli bychom ji v oblasti Afrického rohu, tedy v severovýchodní části Afriky. Jedná se o území, které se nachází na severu Somálska a sousedí na severu s Adenským zálivem, na západě s Džibutskem a jihovýchodě s Etiopií. Hlavním městem je Hagesia⁵. Země má za sebou historicko-politický vývoj, který je úzce spjat s jeho mateřskou zemí Somálskem. Země vyhlásila oficiálně svou nezávislost 18. května 1991, nicméně nebylo to poprvé, neboť nezávislou zemí, byť na velmi krátký čas, byla již v červenci roku 1960 (Caplin 2009: 9).

Somaliland, a celé Somálsko vůbec, se oproti jiným africkým státům zásadně liší tím, že jde o homogenní zemi, neboť 98 % celé populace tvoří Somálci. Co se týče somálského národa, také v sousedních zemích jsou početnou menšinou. V Etiopii jich žije kole 3,6 milionů, v Džibutsku 0,3 milionů a v Keni 0,5 milionů (Baar 2002: 315). Jak v Somalilandu, tak v celém Somálsku jsou sociálně-právní vazby založeny na obyčejovém právu tzv. *xeer*. Soudní má na starosti Rada starších, respektive právě tyto Rady jsou nápomocny při různých soudních precedencích (Walls 2009: 374). V Somalilandu totiž žije několik klanů vedle sebe, a dokonce jsou zapojeny do politiky tohoto de facto státu. Jsou tam součástí horní komory somalilandského parlamentu (Walls 2009: 375).

Hovoříme-li o somalilandských klanech, mezi početně největší klanové rodiny patří klan Isaaq nacházející se na větší části Somalilandu, přesněji v jeho centru. Druhým klanem jsou Darodové, kteří žijí v západní části. Mimo ně jsou zde i další dva menší klany – Gadabuursi a Ísa obývající východ území. (Walls 2001: 375 – 376). Z klanů jsou vybíráni nejstarší členové, kteří představují morální autoritu a moc. Právě tento prvek tradičního vládnutí je prvkem, který udržuje obyvatelstvo pohromadě⁶ (Osman 2010: 58 – 59).

---

5 Mapa, která ukazuje přesnou polohu Somalilandu – viz Příloha č. 8.1.

6 Rozmístění somálských klanových rodin v zemi – viz Příloha č. 8.2.

3.1.1. Historicko-politický vývoj

Na začátku upřesněme, že zabývat se výlučně historicko-politickým vývojem Somalilandu, by nebylo relevantní, neboť na jeho formování měly vliv i události jednak světové a konkrétněji i události v mateřské zemi – Somálsku. V době, kdy na území dnešního Somálska neexistoval žádný stát, žili zde nomádi a velká pobřežní města byla v rukou somálsko-arabských obchodníků. Až v 19. století – době koloniální, se začaly rýsovat hranice dnešního Somalilandu, potažmo celého Somálska. Konkrétně hranice Somalilandu jsou v podstatě hranicemi bývalého britského protektorátu Britského Somálska. Jak známo, Britové měli v úmyslu zajistit si ničím neohroženou námořní cestu do Indie a jemenský přístav Aden měl sloužit jako jeden z bodů, kde fungovalo zásobování potravinami (Mikeš 2007: 33). Britské Somálsko bylo vytvořeno mezi léty 1888 – 1894, kdy Velká Británie podepsala postupně s Francií, Itálií a Etiopií smlouvy potvrzující založení Somalilandu.

Druhá světová válka znamenala pro Britské Somálsko dobytí Itálií, nicméně v roce 1942 byl opět pod správou Velké Británie. Je nasnadě říci, že britská přítomnost v Africkém rohu byla, co se týče správy, velmi decentní. Šlo spíše o dodržování práva a pořádku. Díky tomu, že na území Britského Somálska žily více méně tři klany, bylo britské úsilí usnadněno. Více se Britové angažovali na přelomu 50. a 60. let 20. století, kdy začal proces dekolonizace. Během tohoto období byla místa ve správních institucích, která do té doby byla obsazena britskými exulanty, nahrazována obyvateli Somalilandu (Farley 2010: 779 – 780).

3.1.1.1 Rok 1960, první nezávislost Somalilandu a následné sloučení

Dne 26. června 1960 získalo bývalé Britské Somálsko (a mimo jiné také území směrem na jih, které bylo pod správou Itálie) nezávislost na Velké Británii. Vzniklý zákonodárny sbor Somalilandského státu přijal den na to Unijní akt (ústavu), který vyžadoval podpis také zástupců jižního souseda – Somálska. K tomu však nikdy nedošlo. Na celé situaci lze pozorovat skutečnost, že Somaliland již jednou nezávislou zemí byl, ba

co víc, byl uznán 35 zeměmi, mezi kterými byly i USA a Velká Británie. Oficiálně uznán byl také OSN. Svrchovanost Somalilandu nicméně trvala pouze čtyři dny. Stejně tak jako v Somalilandu byl připraven návrh Unijního aktu, i v Somálsku existoval podobný právní akt, nicméně obsahově se lišil od toho somalilandského. Ačkoliv byl schválen, nikdy nebyl uzákoněn. Lze tedy tvrdit, že plánovaná unie Somalilandu a Somálska ve skutečnosti není právoplatná (Farah 2009; Ministry of Information Hargeisa 2001: 4). Nezávislost Somalilandu skončila poté, co byla 1. července 1960 vytvořena Somálská republika a Somaliland jako administrativní jednotka byla zrušena. Somálská republika vznikla tedy sloučením Italského a Britského Somálska (Mikeš 2007: 34).

3.1.1.2. Režim Siyada Barreho a druhé vyhlášení nezávislosti

Konec 60. let 20. století, konkrétně rok 1969, byl ve znamení státního převratu v Somálsku, kdy se moci chopil diktátor Muhammad Siyad Barre. Ke svému činu využil situace, kdy na tehdejšího prezidenta Shermarkeho byl spáchán v říjnu toho roku atentát a země tak postrádala státníka v čele. Za Barreho režimu, který v rámci bipolárního rozdělení světa úzce spolupracoval se SSSR, se Somálská republika přejmenovala na Somálskou demokratickou republiku (Mikeš 2007: 34; Baar 2002: 318; Farley 2010: 781). Myšlenka pansomalismu doprovázející Barreho režim byla také jednou z příčin války s Etiopií v 70. letech. Somálský iredentismus tu stál proti etiopské neochotě vzdát se svého území, konkrétně provincie Ogaden, kde žila početná menšina Somálců. Somálsko utrpělo porážku, stejně tak jako se vytratila Barreho myšlenka o vytvoření Velkého Somálska (Ministry of Information Hargeisa 2001: 20 – 22).

Od 80. let se Barreho režim dostal do krize a zformovalo se několik ozbrojených opozičních skupin. Konkrétně Somálské národní hnutí (SNH), které reprezentovalo klan Isaaqů v severozápadní části Somálska (bývalé Britské Somálsko). SNH mělo vliv na nadcházející události, neboť hrálo klíčovou roli při vyhlášení nezávislosti Somalilandu. Hnutí zahájilo povstání proti režimu diktátora, která následně rozpoutalo občanskou válku, načež vláda odpověděla útoky na klan Isaaqů. Kolem 50 tisíc členů klanu bylo zabito a dalších 650 tisíc bylo nuceno hledat útočiště v sousední Etiopii a Džibutsku (Bradbury – Healy 2010: 10). Siyad Barre, ztrácel kontrolu jak nad zemí, tak nad armádou a nakonec

byl v lednu 1991 vyhnán z hlavního somálského města Mogadishu. SNH získalo zpátky města Berberu, Burao, Borama a Hargeisa (UNHCR 1999; Baar 2002: 318; Ministry of Information Hargeisa 2001: 24 – 25).

Přípravy na vyhlášení nezávislosti Somalilandu je možné zaznamenat už na Velké konferenci severních klanů, která se konala v roce 1991 ve městě Burao. Sešli se tam zástupci z řad klanů obývajících severozápad Somálska (Somalilandu) a vedení SNH. Na konferenci bylo prohlášeno, že severní region nebude nadále součástí unie se Somálskem a stane se nezávislou Somalilandskou republikou (Bradbury – Healy 2010: 11). Datum vyhlášení nezávislosti je 18. května 1991. Nově vzniklému subjektu bylo potřeba definovat hranice, a měly být stejně jako byly za doby, kdy Somaliland býval britskou kolonií (Mesfin 2009). Dalším tématem konference v Burao bylo předložení návrhu ústavy, vytvoření vlády a rozhodnutí o dalších aspektech politického systému (Ministry of Information Hargeisa 2001: 29).

Velmi patrný je rozdíl mezi budoucím Somalilandem a jeho jižním sousedem Somálskem, co se týče úspěchu konajících se mírových konferencí. V Somálsku, respektive mimo území Somálska, byly také organizovány mírové konference, které byly navíc dotované zeměmi Západu, nicméně nikdy nedošly k pozitivnímu výsledku (Agaloglou 2011). Úspěch severního souseda Somálska lze spatřit v několika klíčových vlastnostech konaných konferencí. Somalilandská mírová setkání měla hmotnou podporu hlavně v komunitách zahrnujících i diasporu, tudíž žádné finanční pomoc jako v případě Somálska sem ze Západu neproudila. Osobnosti, které patřili k těm uznávaným, se veškerých meetingů účastnili dobrovolně a všechna rozhodnutí byla přijímána na základě konsenzu po řádné poradě. Pravdou zůstává, že v Somálsku stále probíhal konflikt mezi jednotlivými klany, tudíž pravděpodobnost konsenzu byla malá (Ibrahim – Terlinden 2010, 76). Prvním prezidentem de facto nezávislého Somalilandu byl v roce 1991 zvolen předseda SNH Abdiraham Ahmed Ali, který společně s viceprezidentem Hassanem Issa Jamou měl za úkol ustanovit prozatímní vládu na dobu 2 let, než bude dokončena ústava. Prozatímní vláda se skládala ze 17 ministrů (Ministry of Information Hargeisa 2001: 29).

3.1.2. Vývoj politického systému - prvky vnitřní suverenity

Další významnou událostí byla tzv. Velká konference národního usmíření, která se uskutečnila o dva roky později v lednu roku 1993 ve městě Borama, během níž se rozhodovalo o bezpečnostním rámci a politicko-právním systému země. Co se týče bezpečnostní struktury, zahrnovala například program odzbrojení všech militantních složek klanů. Konference v Borama byla ustanovena také jako těleso 150 členů stařešiny pocházející z klanů (tzv. gurti), které mělo za několik měsíců zvolit nového prezidenta a viceprezidenta (Ministry of Information Hargeisa 2001: 32 – 33; Lewis 2008: 93). Na čtyři měsíce trvající konferenci byla předložena také národní charta, která měla sloužit dva roky jako prozatímní ústava. Ústředním tématem národní charty bylo mírově soužití všech komunit a klanů v Somalilandu a složení přísahy, že jedno společenství nenapadne druhé a případné spory budou řešeny pouze mírovou cestou (Agaloglou 2011). Na konferenci v roce 1993 ve městě Borama byl kromě zvolení nového prezidenta Mohameda Egala přijata také Národní charta, která měla od jejího podpisu platit další dva roky a pak být nahrazena ústavou schválenou v referendu. Národní charta zahrnovala například parlamentní procedury, způsob schvalování zákonů, články o lidských právech a o nezávislé soudní moci (Ministry of Information Hargeisa 2001: 32 – 33; Jama 2010: 89).

Jak již bylo předestřeno, základy nového státu, co se týče politického systému a vytváření ústavy, byly položeny mezi léty 1990-1997 na několika konferencích. I přes pečlivé přípravy to však nebyl proces jednoduchý. Během let 1992-1996 zažil Somaliland dvě občanské války, embarga na vývoz dobytka uvalena zeměmi Perského zálivu, či návrat uprchlíků. Přes veškeré problémy lze však hovořit o tom, že vyhlášení nezávislosti země byl Somaliland uchráněn od války v Somálsku a hladomoru, který válku doprovázel (BBC 2012; Bradbury – Healy 2010: 11).

Politický systém Somalilandu je označován jako hybridní, neboť v něm můžeme nalézt jak západní prvky politického systému, tak tradiční. Fungují zde trojí rozdělení státní moci – výkonná, zákonodárná a soudní. Větev výkonné moci představuje prezident, viceprezident a kabinetem 24 ministrů, kteří po souhlasu parlamentu jsou jmenováni prezidentem. Zákonodárnou moc představuje bikameralistický parlament, jenž tvoří Sněmovna reprezentantů čítající 82 členů, kteří vzešli z přímých všeobecných voleb.

Horní komora somalilandského parlamentu je specifická. Představuje ji Sněmovna starších, která má rovněž 82 členů. Představitelé Sněmovny starších jsou vážené osobnosti, které jsou například spojeni s předními státními posty nebo mají zásadní význam pro národ. Jsou voleni nepřímo různými komunitami. Soudní moc má pravomoci k rozhodování sporů mezi vládou a veřejností a mezi jednotlivými členy veřejnosti. Existují zde například Nejvyšší soud, který také jako Ústavní soud, okresní a krajské soudy, stejně tak jako soudy odvolací (Somaliland government 2013). Jak uvádí současná somalilandská ústava – jedná se o systém multipartijní, avšak s podmínkou, že politických stran nesmí být více jak tři. Stejně tak politické strany nesmí mít základy v některém z klanů, nebo být čistě regionální (Ústava Republiky Somaliland 2000, čl. 9). Celý politický systém byl v podstatě kompromisem mezi moderním způsobem vládnutí a tradičními prvky somálské společnosti, tedy prvky založenými na přítomnosti klanů (Lewis 2008: 94).

3.1.2.1. Proces vzniku ústavy

Jak jsme již zmínily, v roce 1993 byla přijata Národní charta. Ustanoven byl 10členný ústavní výbor, který měl připravit návrh ústavy. S přípravami mu měl být nápomocen i 25členný sbor odborníků z oblasti práva, náboženství a politiky. V roce 1996 se však na Velké konferenci v hlavním městě Hargeisa, objevily dva návrhy ústavy vedle sebe. Výsledná ústava měla být implementována během tří let od jejího přijetí prostřednictvím veřejného referenda. Vláda v roce 1999 zrevidovala ústava a zredukovala počet ústavních článků na 130 z původních 156. Tato verze byla finální a 30. dubna 2000 schválena oběma komorami somalilandského parlamentu (Jama 2010: 89). Na konci května v roce 2001 se uskutečnilo referendum, které se týkalo vyjádření (ne)souhlasu k ústavě. S přijetím zrevidované ústavy souhlasilo 97 % obyvatel Somalilandu (Shinn 2002: 2).

Ústava vychází z několika prvků a jak se uvádí v její preambuli jsou jimi například: islámské právo šaría, oddělení výkonné, zákonodárné a soudní moci, právo na soukromé vlastnictví a volný obchod, decentralizovaná státní správa či dodržování základní lidských práv a svobod (Ústava Republiky Somaliland 2000).

Somaliland, ve srovnání se Somálskem, ukázal, že je schopen vybudovat fungující demokratický systém vládnutí. V zemi probíhají volby, státní instituce fungují, ale přesto jsou zde prvky, které by mohly částečně podkopávat stabilitu státu. Takové překážky se nachází uvnitř státu a stejně tak mohou vycházet zvenku. Jako hlavní překážky, které mohou způsobit ústavní nebo politickou krizi, se uvádí například manipulace klanů k zajištění loajality k exekutivě, čímž je zároveň poškozována i důvěra vůči klanům samotným, dále to je absence silného systému brzd a protivah mezi jednotlivými složkami moci. Jelikož je soudní těleso určeno k tomu, aby právě ono interpretovalo obsah ústavy, pro výkonnou moc je pak jednodušší se systému brzd a protivah vyhnout a případně jednat beztestně (Jama 2010: 91). Problémem může být také prozatímní absence občanské angažovanosti v politických tématech. Tím myslíme fakt, že jelikož zde nejsou žádné předchozí zkušenosti s participací v systému liberální demokracie, většinou se čeká na nějaký podnět shora (Ibrahim – Terlinden 2010: 78 – 79).

V neposlední řadě můžeme hovořit také o sporném článku o politickém systému v somalilandské ústavě. Ačkoliv se objevuje mnoho názorů, které požadují znovu přezkoumat jednotlivé články ústavy, právě článek 9 je pro demokratický multipartijní systém přinejmenším kontroverzní. Počet stran je totiž limitován na pouhé tři. I když je účelem článku zajistit, aby politické strany měly národní charakter, pokud budou v parlamentu zastoupeny pouze tři politické strany, bude pravděpodobnost, že přijmou právní předpisy, které by tuto skutečnost nějak ohrozily, velmi malá. Na místě by tedy bylo objektivního posouzení a prozkoumání prostřednictvím nezávislého orgánu (ICG 2003: 33).

3.1.3. Somaliland a otázka mezinárodního uznání

Navzdory tomu, že Somaliland naplňuje všechna kritéria Montevidejské úmluvy, tedy stálé obyvatelstvo, definované území, vládu a schopnost vstupovat do vztahů s ostatními státy, od doby své existence nebyl uznán jediným státem na světě ani nevládní organizací (Farley 2010: 805). Poslední z uvedených kritérií je však složitější dokázat, neboť právě kvůli absenci mezinárodního uznání nemůže Somaliland vstupovat

do oficiálních diplomatických vztahů se suverénními státy. Přesto v Somalilandu funguje ministerstvo zahraničních věcí, které aktivně buduje vztahy se zahraničními vládami (Somaliland government 2008). Vláda má již totiž oficiální úřady v několika afrických zemích – velvyslanectví v Ghaně, Etiopii a JAR. Právě tyto země pak dále naléhají na AU, aby zvážila formální uznání Somalilandu (Afrol News 2007).

Na příkladu Somalilandu je možné vyzorovat, že se objevují snahy navázat neoficiální diplomatické vztahy i s ostatními africkými státy. Mezi nejdůležitější cíle patří například dostat se do podvědomí všech afrických států. V roce 2006 navštívili příslušní představitelé vlády několik zemí ve východní Africe – Keňu, Tanzanii, Ugandu, Rwandu a Zambii, což následně přináší pozitivní efekt v tom smyslu, že země tlačí na AU, aby se více věnovala tématu uznání Somalilandu. Zapotřebí je také koncentrovat se na země, které patří v daném regionu mezi nejsilnější. Somaliland proto upírá zrak na Jihoafrickou republiku, která by mu mohla zároveň pomoci i při rozvoji (Somaliland government 2008).

Nejužší spolupráci můžeme vidět se sousední Etiopií, přesto však Etiopie formálně Somaliland neuznává. Etiopie je totiž také spojencem Somálska a uznání severní somálské entity jako stát by mohlo poškodit somálsko-etioipské vztahy a následně i vztahy s Ligou arabských států (Farley 2010: 812). Arabská liga představuje další překážku. Například Egypt má velmi negativní postoj k separatistickým tendencím Somalilandu vůbec. Jelikož se považuje za spojence Somálska, je velmi nepravděpodobné, že by se jeho postoj k Somalilandu změnil (Somalilandpress 2010).

Somaliland dokázal vybudovat demokratický systém bez zahraniční pomoci, která byla naopak směřována do Somálska. O tom, že vláda Somalilandu je efektivní může svědčit například fakt, že západní státy odmítly udělit obyvatelům Somalilandu azyl, protože dle jejich názoru se jedná o bezpečnou a zajištěnou zemi. Dále zajistila demilitarizaci skupin uvnitř klanů a zároveň aktivně vystupuje v boji proti pirátství a somálské islámské militantní skupině Al-Shabaab, což se naopak vůbec nedaří Somálsku. Tím tak Somaliland přispívá k celosvětovému boji proti terorismu, což zatím není nijak zohledněno (Farley 2010: 806 – 807). Z tohoto hlediska lze opět sledovat kontrast mezi neuznaným Somalilandem a uznaným Somálskem, které však postrádá jak schopnost vlády spravovat a mít pod kontrolou území Somálska. Ačkoliv Somaliland samozřejmě nelze porovnávat

s jakoukoli vyspělou zemí Západu, domníváme se, že progresu, kterého země od svého vyhlášení nezávislosti dosáhla, by se jí mezinárodní dostat mělo. Samozřejmě Somaliland není zemí bez vlastních problémů. Jeden z nich můžeme najít na východních hranicích s Puntlandem, regionem Somálska. Jde o teritoriální spor, kde si Puntland nárokuje východní regiony Somalilandu – Sool a Sanaag. Je to z toho důvodu, že jmenované regiony z části obývají sub-klany Dhulbahante a Warsangeli, které jsou součástí klanu Harti, který kontroluje Puntland. Tyto nevyřešené teritoriální spory mohou do také ovlivňovat to, zda bude Somaliland uznán či nikoliv (Ibrahim – Terlinden 2010: 79).

Například Farley uvádí několik důvodů, proč de facto stát Somaliland chci či nechce mezinárodní společenství uznat. Cílem je nejspíše snaha ukončit všechny secesionistické tendence etnik, které chtějí svůj vlastní stát. Přinejmenším diskutabilní je ale skutečnost, že se v tomto smyslu hovoří také o Somalilandu. Již jsme zmínili, že Somálsko je homogenní stát. Benefity, které by způsobilo uznání Somalilandu by byly znatelné například na úrovni mezinárodní bezpečnosti, neboť dosud byl Somaliland bojovat proti islámských radikálům a účinně předcházet aktivitám pirátů. Samozřejmě by uznání znamenalo také příliv investorů do země, kteří by napomohli ekonomickému růstu země a zároveň by bylo umožněno mezinárodním organizacím posílat finanční pomoc na rozvoj země (Farley 2010: 813 – 814).

3.1.4. Postoj mezinárodního společenství

Postoje suverénních států, mezinárodních vládních či nevládních institucí se vzájemně ovlivňují v otázce zda uznat nebo neuznat Somaliland. Pokud má suverénní stát, či nevládní organizace uvést důvody, které mu brání uznat Somaliland jako nezávislý stát, ve většině případů je to jejich upřednostňování Somálska jako unitárního státu. Dále se odvolávají na AU, která by přednostně měla určit zda-li je Somaliland nezávislý stát (Farley 2010: 809). Zejména USA jako by nechtěly na sebe brát odpovědnost uznat Somaliland jako první a raději by preferovaly přenechat tuto problematiku AU. Bývalý americký velvyslanec Donald Yamamoto dokonce prohlásil, že otázka uznání Somalilandu se týká AU a OSN a USA se nemíní nijak angažovat. Také dodal, že USA

by rády navázaly se Somalilandem vztahy, nicméně by se nejprve musely dozvědět verdikt AU a OSN, na které by vedení de facto státu mělo více naléhat (Farley 2010: 812). Na obranu Somalilandu můžeme doplnit, že v roce 2005 entita oficiálně zažádala o členství v AU, ale její požadavek byl doposud ignorován, a to navzdory tomu, že kladné výsledky zprávy mise, kterou AU vyslala, byly projednávány na 6. summitu AU. Žádost o členství je stále v jednání, nicméně by se spíše dalo hovořit o určité míře ignorace ze strany AU (Farley 2010: 813; UNPO 2006).

Avšak objevují se názory, že by USA měly změnit svůj postoj k Somalilandu. Minimálně proto, že Somaliland představuje nejstabilnější oblast v Africkém rohu, která si sama vybudovala demokratický systém. Navíc Somaliland, ačkoliv je muslimskou zemí, odmítá jakékoliv radikální projevy islámu a sama se zapojuje do boje proti radikálním islamistickým skupinám, kterou je například Al- Shabaab, což by mělo být i v zájmu národní bezpečnosti USA a jejich boji proti terorismu (Schraeder 2010).

Z hlediska postoje OSN k otázce uznání Somalilandu, je potřeba zdůraznit, že OSN nedisponuje pravomocemi, které by dovolovaly oficiálně uznat některý z de facto států. Je pravda, že přijetím nového státu se automaticky rozumí fakt, že stát je suverénní, nicméně formálně je mohou uznat pouze suverénní státy, nikoliv mezinárodní organizace (Ministry of information Hargeisa 2001: 44). Jaký zaujímá postoj OSN lze však vysledovat například z vydaných stanovisek, či zpráv zabývajících se touto problematikou, nebo z toho, zda například poskytuje finanční rozvojovou pomoc. Nejčastějším argumentem OSN je, že uznání Somalilandu by v podstatě znamenalo podkopávání úsilí spojené s finanční pomocí Somálsku a snahou usmířit konflikty somálských klan a vybudovat fungující unitární stát. Navzdory tomu, že v Somálsku existuje vláda, která nedokáže kontrolovat své území, země má stále místo v OSN. Naopak Somaliland s fungující vládou se zatím členství v OSN nedočkal (Schraeder 2010).

A protože je Somaliland pro OSN stále jako de facto stát, který patří k Somálsku, i na něj se vztahují sankce, které OSN uvalila na Somálsko. V roce 1992 uvalila Rada bezpečnosti OSN na Somálsko embargo, aby zabránila přílivu zbraní do země, které se pak dostávaly do rukou znesvářeným vojenským vůdcům. Podle posledních informací se ale RB OSN, po vznesení požadavku Somálska, který byl podpořen USA, rozhodla embargo na rok zrušit. Nicméně to není z důvodu, který by se týkal Somalilandu,

paradoxně jde spíše o to, aby si Somálsko mohlo nakoupit další zbraně (Somalilandpress 2013). V roce 2008 vydal Generální sekretariát zprávu o situaci v Somálsku a zmíněn byla také severní region Somaliland. Ve zprávě je, kromě zmínky o nevyřešených teritoriálních sporech na somalilandských východních hranicích s Puntlandem, uvedeno, že „[b]ezpečnost na severu Somálska zůstává nestabilní, nicméně situace je relativně lepší než v jižním a centrálním Somálsku“ (UN Security Council 2008: 28). Některé agentury spadající pod OSN však se Somalilandem spolupracují. Například Populační fond OSN, který v roce 2007 poskytl Somalilandu 4 miliony amerických dolarů určených na podporu zdravotnických projektů, prevenci HIV/AIDS či školení lékařů (UNFPA 2007: 3).

O významnou pomoc se postarala Evropská unie. EU totiž schválila finanční pomoc, která je určena na obnovení infrastruktury v Somalilandu. Je to zejména proto, že obnova silniční sítě by měla být obnovena v oblasti přístavního města Berbera. Zásadní je v tom, že je to jediná přístupová obchodní cesta do celého Somálska, takže větší pravděpodobnost příčiny poskytnuté pomoci je ta, že se jedná spíše o záchranu Somálska, potažmo celého Afrického rohu, který je zmiňován potravinovou krizí. Žádný ze států EU jinak Somaliland oficiálně neuznává (Afric News 2003).

3.1.5. Africká unie a Somaliland

Často se objevuje nepodložené, respektive nesprávné tvrzení, že Somaliland je pouze nestabilní, ba dokonce hroučící se částí Somálska. Taková neobjektivita pak může lehce přispět k posílení důvodů proč neuznat Somaliland. Argumentů, o které se AU opírá je hned několik. Panuje zde obava, že oficiálním přijetím nového státu do mezinárodního společenství by znamenalo změnu teritoriálních hranic definovaných z koloniálního období. Tato obava je však neoprávněná, neboť teritorium Somalilandu má stejné hranice, které mělo již v době, kdy bylo britským protektorátem (Farley 2010: 811; Mohamed 2012).

Důvod, proč si AU spíše přeje unifikaci Somalilandu se Somálskem, je ten, že uznáním Somalilandu by se mohl objevit dominový efekt v tom smyslu, že by se ostatní africká etnika skrz národně osvobozené hnutí mohla dožadovat práva na sebeurčení, a tím by se zvýšila pravděpodobnost výskytu etnických konfliktů. Opět je potřeba zdůraznit, že Somaliland, a celé Somálsko vůbec, je unikátní tím, že se jedná o homogenní stát. Naprostá většina obyvatel jsou Somálci, takže nezávislost Somalilandu by nebyla jakýmsi ospravedlněním etnických separatistických hnutí (Farley 2010: 810).

3.1.6. Ekonomická situace

Od prohlášení nezávislosti v roce 1991 prošel téměř Somaliland rozsáhlými strukturálními změnami. I přesto, že si země prožila občanskou válkou, lze vyzkoušet, že vynaložila všechna úsilí k tomu, aby se stala zemí na demokratické bázi a zemí, která se jednou stane součástí mezinárodního společenství. K tomu však nedošlo a právě to je jeden z mnoha faktorů, který ovlivňuje ekonomický stav země. Ačkoliv jde o stabilní zemi vyznávající demokratické principy, tak co se týče ekonomiky Somalilandu, nemůže zde být sdílen názor, že jde o ekonomiku úspěšnou a vyspělou.

Bezpochyby se zde může objevit názor na obhajobu Somalilandu, že jde o relativně mladou zemi, která se, na africké poměry, bez sebemenší zahraniční finanční pomoci dokázala vzpamatovat z občanské války. Současně kvůli absenci mezinárodního uznání do země nemohou proudit žádné finance například od Mezinárodního měnového fondu (MMF) nebo Světové banky (SB) a země má tak jen omezené množství prostředků, které by byly určeny pro její vlastní rozvoj (Ministry of Information Hargeisa 2001: 44). V této kapitole se bohužel nemůžeme věnovat příliš konkrétním aspektům ekonomické situace v Somalilandu. Také proto, že data, která jsou zveřejněna, pokud vůbec, nemusí být relevantní a směrodatná. Co se týče čísel, za relevantní můžeme považovat pouze ta, která jsou v dokumentech na oficiálních stránkách somalilandské vlády. Poslední zpráva však pochází z roku 2010.

Podle informací somalilandské rozvojové nevládní organizace, která sídlí v Londýně, se HDP pohybuje kolem 226 amerických dolarů na osobu. Údaje jsou však z roku 2001.

(UHUBSO 2001). Ministerstvo pro národní plánování a rozvoj vydalo v roce 2010 zprávu, která obsahuje oficiální statistická data týkající se ekonomiky Somalilandu. Mezi hlavní zdroje, které tvoří podíl na celkovém HDP patří zejména živočišná produkce a její export a remitence pocházející od Somalilandčanů žijících v zahraničí (Ministry of National Planning and Development 2010: 10).

Největší oporou ekonomiky zůstává tradiční pastevectví a s ním spojen živoučasná výroba, která tvoří kolem 65 % HDP a zároveň její přímé i vedlejší produkty slouží jako obživa 60 % obyvatel. Hlavním problémem ale zůstává skutečnost, že zemi často postihují sucha, proto se v oblasti zemědělství často musí spoléhat na déšť. Alternativou je také závlahové zemědělství, které se soustředí hlavně kolem vodních zdrojů a kolem břehů řek. Dalším zdrojem příjmů, i když ne s takovým podílem na HDP, je rybolov ve vodách Rudého moře. I přes to, že toto odvětví má značný potenciál tvoří pouze 10 % HDP (Ministry of National Planning and Development 2010: 3 – 7).

Zmínili jsme také remitence, které tvoří další významný přínos pro HDP. Uprchlíci, kteří nyní žijí v různých částech světa (Velká Británie, Blízký východ, USA,...) posílají svým rodinám do Somalilandu finanční částky, na kterých se je zatím ekonomika de facto státu závislá. Netýká se to ale jenom Somalilandu, nýbrž celého Somálska. V Somalilandu to má však zásadní vliv na tamější ekonomik (Lewis 2008: 99). V zemi existuje několik společností, které umožňují převod peněz a například v roce 2003 bylo prostřednictvím takových společností převedeno odhadem asi 50 milionů dolarů. Remitence sehrály významnou roli během období, kdy byl na somálský export dobytka uvalen zákaz zeměmi Zálivu. Devítiletý zákaz byl uvalen proto, že vyvážená zvířata byla postižena nemocemi. V roce 2009 byl však zákaz zrušen (BBC 2009, UNDP 2004).

Somaliland není soběstačnou zemí, ať už jde o zemědělské nebo průmyslové produkty. Nejvíce produktů ze sousední Etiopie. Jelikož neexistují žádné oficiální instituce, které by dovoz nějakým způsobem kontrolovaly, obchodníci reagují pružně na nabídku a poptávku dovozního zboží. Import tvoří zejména potraviny, spotřební zboží, náhradní díly, ale také paliva. Významným obchodním městem Somalilandu je přístavní město Berbera (UNDP 2004).

V souvislosti se somalilandským statutem de facto státu, tedy bez mezinárodního uznání, je nasnadě uvést další problém, kterým je nedostatek zahraničních investorů, kteří by byli dalším zdrojem příjmu. Nicméně v posledních letech se na scéně objevilo několik společností co plánují spolupracovat se Somalilandem. Abychom uvedli příklad – o tom, že Somaliland je stabilním prostředím, přesvědčila společnost Coca Cola, která zde otevřela v roce 2012 první výrobní továrnu (Goth 2012). Další, kdo se začal o Somaliland zajímat byly ropné společnosti z Velké Británie, Turecka či JAR, a to poté, co se objevily informace o tom, že by Somaliland mohl mít skryté zásoby ropy (Newstime Africa 2012).

Pravděpodobně jeden z největších problémů Somalilandu je nedostatečná infrastruktura. Pokud nějaká existuje, je ve velmi špatném stavu, což ovlivňuje celý hospodářský rozvoj. V minulých letech se země EU, ačkoli Somaliland neuznávají, na finanční pomoci, která by směřovala na vybudování infrastruktury, zejména kolem průmyslových měst (Afrol News 2003). Závěrem můžeme vyslovit názor, že pro efektivnější a rychlejší hospodářský rozvoj je nejvíce potřeba právě mezinárodního uznání, které usnadní veškerou realizaci plánovaných projektů.

3.2. Severokyperská turecká republika

Kypr je ostrovem ležící jihozápadně od Turecka a jihovýchodně od Řecka. Svou rozlohou patří mezi největší ostrovy ve Středozemním moři. Historie ostrova je více než zajímavá, také proto, že se zde střetávaly zájmy několika zemí – Řecka, Turecka, Velké Británie. Kyperské území je v současné době rozděleno na dvě části⁷. Za prvé se zde nachází Kyperská republika, což je mezinárodně uznávaný stát. Jeho území obývají kyperští Řekové, kteří představují většinu (77 %) celkového počtu obyvatel. V severní části ostrova se na druhou stranu nachází Severokyperská turecká republika (SKTR). Její obyvatelstvo představují kyperští Turkové, přičemž se jedná o minoritní skupinu obyvatel (18 %)⁸. SKTR je však mezinárodním společenstvím vnímána jako stát de facto.

---

7 Mapka, která ukazuje dělicí linii mezi severním a jižním Kyprem – viz Příloha č. 8.3.

8 Dalšími etniky, která žijí na území ostrova jsou Arméni, Libanonci, Arabové a další (Cabada 2007: 199).

Jediným státem, který SKTR uznává je Turecko (Cabada 2007: 199).

3.2.1. Historicko-politický vývoj

To, co se v historii v rámci politického vývoje odehrávalo na území Kypru není pouze záležitostí obyvatel obou regionů – Kyperské republiky a SKTR. Mezinárodní systém je svými vztahy mezi státy natolik provázaný, že je potřeba se na vývoj naší vybrané země, tedy SKTR, dívat mnohem komplexněji. Vliv na historicko-politický vývoj, totiž měly také vztahy řecko-turecké, přičemž lze snadno odvodit, kdo stál na straně jižní části Kypru a kdo na straně severní. Historik Pavel Hradečný uvádí, že „[ř]ecko-turecké vztahy přesahují ve své podstatě rámec úzce regionální relace a mají hluboký dopad má utváření širších mezinárodních poměrů ve svět“ (Hradečný 1999: 5). A také dodává, že právě vztahy mezi Řeckem a Tureckem „[...] se vyznačují nejen velkou aktuálností, ale i mimořádnou složitostí. V podstatě jde o široký komplex nikoliv jednoho, ale několika velkých základních problémů, které jsou mezi sebou propojeny a vzájemně se ovlivňují [...]. Třeníce mezi Řeckem a Tureckem se v současné době nejvíce týkají jednotlivých aspektů kyperské otázky, do jejichž utváření ovšem aktivně zasahuje i působení samotných vnitrokyperských faktorů – Kyperské republiky a ‚Severokyperské turecké republiky‘ [...]“ (Hradečný 1999: 6).

3.2.1.1. Kypr před vyhlášením nezávislosti

Historie ostrova sahá až do 3. tisíciletí př. n. l., kdy se na ostrově poprvé usídlili Řekové. Mezi další národy, které obývaly Kypr patřili také Asyřané, Egypťané, ale Kypr býval součástí také Byzantské či Osmanské říše. Pod osmanskou nadvládou byl Kypr v letech 1571-1871, a právě v té době se na území ostrova dostali Turci, kteří zde pak zformovaly komunitu, i když pouze minoritní, nicméně na Kypru přetrvává dodnes. Další zemí, která se angažovala v získání ostrova byla Velká Británie, a to v rámci svých koloniálních ambicí a snahou zajistit si co nejjednodušší cestu do Indie.

Velká Británie sice získala ostrov už v roce 1878, ale Kypr se stal britskou kolonií až v roce 1925 (Hadjipavlou-Trigeorgis – Trigeorgis 1993: 343).

V 50. letech 20. století se však začala objevovat různá antikoloniální hnutí a ta se nevyhnula ani Kypru. Rozdíl mezi úsilím kyperských obyvatel o ukončení britské nadvlády se od ostatních snah tehdejších kolonií byl ten, že Kypr měl za cíl připojit se k Řecku, nikoliv vytvořit svůj vlastní stát (Cabada 2007: 199 – 200). Tomuto úsilí se přiřazuje odborný řecký název *enosis*, což tedy znamená spojení Kypru s pevninským Řeckem. Autorem idey *enosis* byl tehdejší kyperský arcibiskup Makarios III. Turci žijící na severu ostrova byli zásadně proti takové myšlence a prosazovali *taksim*, což znamená naopak oddělení, respektive existence dvou oddělených částí ostrova. Velmi nacionalisticky orientovaná řecká veřejnost pomohla arcibiskupovi Makariovi naléhat na vládu v Athénách, která zpočátku držela odstup od myšlenky *enosis*, aby změnila kurs zahraniční politiky. Řecká vláda se nakonec odhodlala projednat kyperskou otázku s Velkou Británií. Ta však spíše stála na straně Turecka, neboť ho poté vyzvala k pružnější reakci na pokus sloučení Kypru s Řeckem (Cabada 2007: 201; Hradečný 1999: 72 – 73).

Současně se v jižní části ostrova začala formovat organizace EOKA. Toto seskupení nazývané Národní organizace kyperských bojovníků vzniklo z podnětu pravicově extremistického plukovníka Grivase, a dokonce s vědomím řecké vlády. Skupina prováděla teroristické útoky nejprve proti kyperským Řekům, kteří pro ně nebyli dostatečně vlastenečtí, ale poté se cílem útoků staly také minoritní kyperští Turkové. V reakci na vznik EOKA se zformovala skupina Turecká obranná organizace, která fungovala na podobných principech (Hradečný 1999: 73 – 74). Pokus o nalezení kompromisu mezi *enosis* a *taksim* se uskutečnil na jednáních zástupců Řecka, Turecka a Velké Británie v roce 1959. Z těchto jednání vzešly tzv. Dohody z Curychu a Londýna. V podstatě by se dalo hovořit o remíze, neboť ani jedna strana neprosadila svou ideu. Jak Řecko tak Turecko se musely vzdát myšlenky na sloučení, či v případě druhého státu odtržení svého území na Kypru. Obsahu těchto smluv také tvořil základy ústavně-právního systému Kypru tak, aby se vyšlo vstříc oběma národům (Cabada 2007: 201). Je potřeba zdůraznit, že curyško-londýnské dohody byly podepsány také zástupcem Kyperské republiky, která jako nezávislá státně-politická jednotka vznikla v roce 1960 výsledkem předchozích jednání mezi Velkou Británií, Řeckem a Tureckem (Akgün 2010: 8).

Další smlouvy, které tvořily základy ústavně-politického systému a vytvářely hranice suverenity Kypru byla Zakládající smlouva, která stanovovala, že Velká Británie bude moci i nadále mít na území Kypru své vojenské základny (Cabada 2007: 201 – 202). Důležitou smlouvou byla také Garanční smlouva. Podle ní se Kypr měl stát nezávislou státní jednotkou, která měla zaručenou svou územní integritu. Tři garanční mocnosti, tedy Velká Británie, Řecko a Turecko, mohly v případě jejího porušení zasáhnout, aby byl pořádek stanovený touto Smlouvou zaručen. Zároveň je ve Smlouvě uvedeno, že Kypr má zákaz vstupovat do ekonomických či politických unií, ve kterých není členem některá z garančních mocností (Štěpánek 2012). Poslední ze čtyř zakládajících smluv byla Smlouva alianční, jako všechny smlouvy podepsána v roce 1960. Tato smlouva vytvořila, v rámci udržení bezpečnosti a míru na území Kyperské republiky, velitelství, jenž se skládalo ze zástupců Kyperské republiky, Řecka a Turecka. Země se zavazovaly k tomu, že ani jedna z nich nenaruší integritu a suverenitu Kyperské republiky (Kyperská alianční dohoda 1960).

Vrátíme-li se ještě k curyšsko-londýnským dohodám – kromě toho, že zaručovaly územní integritu a nezávislost unitární Kyperské republiky, stanovovaly také základy politického systému země, které nicméně úplně neodpovídaly zmíněným principům. Obě dvě etnika – jak kyperští Řekové, tak kyperští Turci měli být rozděleni do společenství, která by odpovídala jejich etnickým znakům. Jinými slovy, obě etnika byla rozdělena podle svého náboženského vyznání, jazyka a dalších. Každé společenství mělo svou vlastní Komunální komoru, tedy jakýsi „parlament“, jehož členové byli voleni příslušníky toho či onoho národního společenství. Na celostátní úrovni pak existoval parlament čítající 50 členů. Dohoda určovala, že 30 % musí být obsazeno zástupci tureckého společenství a zbylých 70 % případně zástupců společenství řeckého. Také legislativní proces byl založen podle národnostního klíče. Za zmínku stojí i jeden z justičních orgánů – Nejvyšší ústavní soud skládající se ze tří členů, kterými měl být Řek, Turek a jeden nezávislý pozorovatel z jiné země než z Řecka, Turecka nebo Velké Británie (Hradečný 1999: 81 – 82). Ačkoliv všechny zmíněné dohody na určitý čas uklidnily vztahy mezi Řeckem a Tureckem, právě takto stanovený politický systém se stál později jedním ze zdrojů dalšího vyhrocení řecko-tureckých vztahů.

3.2.1.2. Turecká intervence a nezávislost

O tři roky později tehdejší prezident Kyperské republiky Makarios představil několik ústavních dodatků, které jasně braly výhody minoritním kyperským Turkům a vylučovaly je z vládnutí. Současně se obnovily i ozbrojené útoky proti kyperským Turkům a spory eskalovaly až do té míry, že hrozil válečný konflikt. Navíc zavedený politický systém, který měl odpovídat unitárnímu státu a spíše fungoval na federálním principu, se ukázal jako nefungující, neboť většina podmínek uvedených v ústavě nebyla naplňována. Kyperští Turci a kyperští Řekové tak nebyli rovnoprávními národy, jak se původně zamýšlelo. Na protest opustili zástupci kypersko-turecké komunity státní instituce a tím se pomalu začaly projevovat jejich separatistické tendence. V té době také byly na ostrov vyslány mírové jednotky OSN v rámci mise UNFICYP (Štěpánek 2012; Hadjipavlou-Trigeorgis – Trigeorgis 1993: 344; Akgün 2010: 11). Ani rozmístění jednotek OSN však nepomohlo situaci vyřešit. Navíc se objevily také rozpory mezi kyperskými komunitami a vládami Řecka a Turecka. Pevninské země se snažily vyhrocenou situaci v Kyperské republice vyřešit tím, že by provedly tzv. dvojí enosis, tedy každá národní komunita by byla přiřčena ke své „mateřské zemi“ – severní Kypr k Turecku, jižní Kypr k Řecku. Překážkou by kyperský prezident Makarios, který prosazoval pouze a jedině jednotného Kypru, jehož správa by spadala do rukou kyperských Řeků. Řecko bylo nespokojeno s tím, že kyperský prezident odmítá akceptovat rozhodující vliv athénské vlády a Turecko naopak nelibě neslo, že turecká komunita na Kypru nevynakládá dostatečné úsilí, které by pomohlo rozdělení ostrova (Cabada 2007: 206; Hradečný 1999: 93).

V roce 1974 se v Řecku k moci dostala vojenská junta, která se nehodlala smířit s praktikami Makariose a zorganizovala vojenský puč, jehož výsledkem byl konec vlády Makariose a nástup prezidenta Nicose Sampsona, jenž byl členem vojenské skupiny EOKA a zastáncem *enosis*. (Akgün 2010: 10; The Economist 2001). Odpověď Turků na sebe nenechala dlouho čekat a ještě ten rok provedlo Turecko invazi na ostrov a obsadila 2/3 severní části Kypru. To vše v rámci urovnání ústavního pořádku tak, jak byl stanoven v dohodách z let 1959-1960. S takovým krokem však nesouhlasila ani jedna z garančních mocností, tedy Řecka a Velké Británie (Cabada 2007: 206 – 207). O rok později kyperští Turci vyhlásili Turecký federativní stát Kypr, avšak i nadále součástí Kypru jako celku. Nyní byli kyperští Turci ve svých požadavcích neústupní. Následovala jednání mezi

představiteli obou národních společenství a v roce 1977 se Makarios⁹ a Rauf Denktaş, hlavní severokyperský vůdce, dohodli na čtyřbodovém plánu, díky kterému by původně unitární Kyperská republika začala fungovat jako federální republika. Existovala by centrální vláda, přičemž by se brah ohled na bikomunální charakter země. Uskutečnění tohoto plánu však zabránila náhlá smrt Makaria a jeho následovník Spyros Kyprianu měl o uspořádání Kypru opět úplně jiné představy, nicméně na nátlak Řecka a Turecka se dialog mezi oběma kyperskými představiteli dal znovu do pohybu. Razantní změna nastala poté, co se řeckým předsedou stal Andreas Papandreu, jehož strana Panhelénské socialistické hnutí PASOK vyhrála volby a stala se vládní stranou. Papandreu začal uplatňovat ostřejší politiku vůči severní části Kypru, načež kyperští Turci zareagovali tím, že 15. listopadu 1983 vyhlásili Severokyperskou tureckou republiku. Prvním zvoleným prezidentem SKTR se stal Rauf Denktaş. Jedinou zemí, která SKTR uznává je Turecko (Štěpánek 2012; Hradečný 1999: 127 – 134).

3.2.2. Prvky vnitřní suverenity

Severní Kypr opět naplňuje všechny prvky státnosti uvedené v Montevidejské úmluvě, samozřejmě, že nelze hovořit o splnění prvku o schopnosti navazovat mezinárodní styky s ostatními státy (pokud se v potaz nebere Turecko, nicméně dodejme, že je to jediný stát, který SKTR uznává). Severokyperská turecká republika je schopna kontrolovat celé své území a má i stále obyvatelstvo, Zde však upřesněme, že pouze polovina obyvatel severní části Kypru jsou kyperští Turkové, další obyvatelé jsou buď migranti, nebo příslušníci turecké armády (Cabada 2007: 212).

De facto stát má vlastní ústavu z roku 1985, která definuje podobu a funkce státních institucí. SKTR je republikou poloprezidentského typu, v jejíž čele stojí prezident volený na 5ti-leté období. Jednou z pravomocí prezidenta je jmenování vlády, která se s ním dělí o moc výkonnou. Země má také fungující jednokomorový parlament čítající 50 poslanců. Politické strany usilující o parlamentní křesla musí překonat 8% uzavírací klauzuli. Severokyperská ústava vykazuje prvky, které se inspirovaly ústavou Kyperské republiky, ale také Turecka (Cabada 2007: 210 – 212). Podle informací nevládní organizace Freedom

---

⁹ Makarios opět stanul v čele Kyperské republiky v roce 1977 poté, co se vrátil z exilu (Hradečný 1999, 117).

House jsou volby, které se konají na severní části Kypru, spravedlivé a probíhají na demokratických principech, stejně tak soudnictví je nezávislé (Freedom House 2012a).

Kritérium vnitřní suverenity, které jsme si v úvodu vymezily, ale i přes existenci fungujících státních institucí a schopností vlády kontrolovat celé území SKTR, do určité míry nabourává dosavadní přítomnost tureckých vojsk na území země. Turecká armáda na území severního Kypru čítá 30 – 40 tisíc příslušníků. Ti doplňují severokyperské bezpečnostní síly a kvůli nevybavenosti severokyperské armády poskytuje Turecko vojenské prostředky a výcvik vojáků (Metz 1995; Aeroflight 2004; Mirbagheri 2010: 112). A stejně tak, jako je SKTR ekonomicky závislá na Turecku, je na něm závislá i z hlediska bezpečnosti.. Severokyperské bezpečnostní síly jsou tedy de facto pod správou Turecka. Přítomnost tureckých vojsk je za strany Kyperské republiky a také OSN vnímána jako okupace a požadují jejich stáhnutí podle rezoluce RB OSN č. 541 (Akgün 2010: 12; Mirbagheri 2010: 112). Objevují se i takové názory, zejména z řecko-kyperské strany, že původní obyvatelstvo severní části ostrova – kyperští Tukrové – jsou postupně nahrazováni nelegálními přistěhovalci z pevninského Turecka. Tím se teoreticky nabízí otázka, zda bude kritérium státnosti – mít stálé obyvatelstvo – naplněno, avšak nikde není uvedeno, jaký má být minimální počet obyvatel (Zachariades 2002). Jak jsme zmínili kyperští Turci tvoří pouze 18 % z celkového počtu obyvatel SKTR, navíc od turecké intervenci v roce 1974 na ostrov více než 60 tisíc kyperských Turků emigrovalo a také kyperští Řekové byli nuceni opustit sever a přesídlit na jih. Od roku 1974 jsou na ostrove přítomni turečtí vojáci a mimo ně do země přesídlily také skupiny pevninských Turků a mnohým z nich uděluje severokyperské občanství. Obdrží sice severokyperský pas, nicméně jeho platnost je omezena pouze na území severního Kypru a Turecka (Morgan 2002; Trimikliniotis 2007: 406).

3.2.3. Budoucnost – uznání mezinárodního společenství nebo sjednocení?

Jak už jsme zmínili, jednání o určité formě spolupráce a již proběhlo nespočet. Někdy jednání končily úspěchem, ale ve větší míře neúspěchem, lépe řečeno neochotou vyjednávat buď ze strany Kyperské republiky nebo SKTR. Samozřejmě, že vliv na výsledky jednání má také například to, kdo je právě v čele země. Zda jsou nejvyšší

představitelé naklonění myšlenky unifikace, či nikoliv. Po neúspěchu Annanova plánu i přesto začala další vlna vyjednávání. V roce 2005 zvolený severokyperský prezident Mehmet Ali Talat byl pravým opakem svého předchůdce Denктаše. Tento vítěz prezidentských voleb byl příznivcem sjednocení ostrova (BBC Czech 2005). Přesvědčený tom, že by se mělo opět zasednout k jednacímu stolu byl i prezident Kyperské republiky Demetris Christofias, který v roce 2008 nahradil předchůdce Papadopoula. Oba prezidenti například posílili vztahy mezi rozdělenými částmi ostrova tím, že otevřeli nový přechod v hlavním městě Nikosii¹⁰. Christofias a Talat se setkali také na společných jednáních o myšlenku znovu sjednotit ostrov. Na čem se oba shodli bylo, že nově vzniklý stát by měl být federací skládající se ze dvou republik. Stát s jednou suverenitou a jedním občanstvím. Názory se však rozcházel u samotného fungování takové federace. Řecko kyperská strana navrhovala dvě autonomní vlády a existenci instituce prezidenta, ve které by se střídalo předsednictví. S tím tureckokyperská strana nesouhlasí. Prosazuje naopak centrální vládu a existenci jí podřízených zemských vlád. Neshody se objevily také v otázce přítomnosti tureckých vojsk a zejména v požadavku Severního Kypru, aby garantem suverenity bylo Turecko (Rokos 2008).

Nadějná jednání o sjednocení ostrova však v roce 2009 poznamenaly parlamentní volby turecko kyperského parlamentu, neboť vítězná Strana národní jednoty stojí proti myšlenku sjednocení a prosazuje existenci dvou suverénních států – SKTR a Kyperské republiky. Posílil to také fakt, že prezidentské volby v roce 2010 vyhrál nacionalista Dervis Eroglu (ČT24 2009; ČT24 2010). Jednání o sjednocení tedy sice mohou pokračovat, nicméně je tu opět velká pravděpodobnost, že nedojde k vytvoření plánu, který by vyhovoval oběma stranám. Turkolog a bývalý velvyslanec ČR v Turecku Tomáš Laně například hovoří o tom, že je pravděpodobnost brzkého nalezení řešení, či sjednocení Kypru je velmi malá. Každá část ostrova usiluje o něco jiného a obě společenství jsou si dosti politicky vzdálená. O situaci na Kypru lze hovořit spíše jako o spokojenosti obou zemí ve stavu status quo, což znamená, že SKTR spoléhá na garance a ekonomickou pomoc Turecka a Kyperská republika zase odmítavě přistupuje k myšlenku, že by se SKTR

---

10 Pro upřesnění uvedme, že k otevření hranic došlo již v roce 2003 za vlády severokyperského prezidenta Raufa Denктаše. Stalo se tak téměř po 30 letech. Otevření některých hraničních přechodů však bylo pouze jednodenní a vztahovalo se pouze na kyperské Řeky a kyperské Turky, přičemž Řekové museli předložit samozřejmě cestovní pas. Možnost přejít tzv. Zelenou linii nebyla určena pro turecké vojáky a Turky, kteří pocházejí z pevninského Turecka. Denктаšovo krok kritizoval řeckokyperský prezident Papadopoulos tím, že skrytý záměr je pouze získání mezinárodního uznání SKTR a označil krok za ilegální (Daňková 2003)

měla stát suverénní státní jednotkou (Laně 2010). Tvrzení, že postavení SKTR vyhovuje severokyperské společnosti, by se však dala vyvrátit její reakcí na slova tureckého ministra pro evropské záležitosti, když v souvislosti s bezvýslednými jednáními pohrozil SKTR, že zvaží připojení severní části Kypru k Turecku. Tímto prohlášením se poté setkal s kritikou severkyperských politiků (Euroskop 2012).

3.2.3.1. Kypr a Evropská unie

SKTR není a nemůže být z podstaty věci členem EU, nicméně vývoj jednání a rozhodnutí o přístupu jižního Kypru, respektive Kyperské republiky, měly vliv právě i na Severní Kypr, neboť od toho se odvíjely vztahy mezi Řeckem, Tureckem potažmo EU a oběma částmi Kypru. Od roku 1974 proběhlo mezi hlavními představiteli obou částí ostrova nespočet vyjednávání o případném sloučení řecké a turecké části země a vždy skončila bez výsledku.

Jižní část Kypru požádala v roce 1990 o členství v Evropského společenství a později vytvořená Evropská unie v roce 1993 rozhodla, že Kypr se může stát jejím členem. Nicméně podmínkou bylo, že členství bude Kypru nabídnuto pouze za předpokladu, že země bude vstupovat jako celek, tedy že dojde k unifikaci. EU vyzývala tureckou část Kypru, aby zvažila možnost sloučení s jižní řeckou částí ostrova a mohla se tak stát členem EU. Zdůvodňovala to tím, že členství s sebou přinese výhody ve smyslu zlepšení ekonomické situace severního Kypru (SKTR je totiž ekonomicky závislá na Turecku), nové pracovní příležitosti v rámci čtyř základních svobod a zároveň by se tím alespoň částečně vyřešil kyperský problém řecko-tureckých vztahů. Odezva kyperských Turků však byla taková, že nehodlali přistoupit na žádný kompromis. Navíc tehdejší tureckokyperský ministr zahraničí oznámil, že udělá cokoliv, aby zabránil vstupu – buď to Kyperské republiky, nebo celého Kypru – do EU předtím, než jejím členem bude i Turecko (Hradečný 1999: 164; Armstrong – Rowan). Stejný postoj zastával tehdejší předák kyperských Turků Rauf Denктаş, nacionalista, který nechtěl za žádnou cenu přistoupit na myšlenku konfederativního uspořádání Kypru a kroky řeckého Kypru považoval za nepřijatelné, protože nebyly zkonzultovány s tureckou částí Kypru (Hradečný 1999: 147; 160 – 164).

Ačkoliv se například OSN snažila o zprostředkování vzájemných jednání, kde byly přítomny i USA, opět se nedočkala kladného výsledku. V roce 1995 souhlasilo Řecko s podpisem dohody o celní unii mezi EU a Tureckem, ale výměnou za tento ústupek požadovalo, aby se Kypr stal oficiálním kandidátem EU, k čemuž EU svolila (Bohadálek 2002). Připomeňme, že Turecko také usilovalo o členství v EU a zavedení celní unie v roce 1995 byl jen další z kroků, které podniklo již v minulých letech. Lucemburský summit uskutečněný o dva roky později vyřadil Turecko ze skupiny kandidátských zemí. Avšak na summitu v Helsinkách v roce 1999 se situace opět obrátila a nejenom že se rozhodlo o možnosti členství Kypru i v případě, že by měla přistoupit pouze Kyperská republika, ale také Turecko bylo opět zařazeno na seznam kandidátských zemí (Štěrbá 2006: 3). Jak uvádí Bohdál (2002), obrat v přístupu EU k potencionálnímu členství Kypru mělo čtyři důvody. Jedním z nich bylo právě poskytnutí statutu kandidátské země Turecku, a výměnou za to byl zrušen předpoklad sjednocení Kypru, dalším důvodem byla skutečnost, že Kypr plní všechna pravidla a právní akty EU (tzv. *acquis communautaire*). Zahájení přístupových jednání s Kyperskou republikou bylo dáno také smlouvou z Nice obsahující reformy pro budoucí rozšíření a v neposlední řadě EU shledávala, že větší snahu o urovnání sporů projevuje jižní částí Kypru.

3.2.3.2. Annanův plán

Pro SKTR znamenalo zahájení přístupových rozhovorů s jeho jižním sousedem tendenci více prohlubovat vztahy s Tureckem, které je považováno za nynější patronský stát SKTR. Nicméně opět se objevil zájem OSN o urovnání sporů. A tak zprostředkovala jednání mezi hlavními představiteli obou částí Kypru – řeckokyperským prezidentem Kleridem a tureckokyperskou hlavou státu Denktaşem (BBC 2013). Generální tajemník OSN Kofi Annan také v roce 2002 představil plán (Annanův plán), který měl pomoci vyřešit situaci. Podle Annanovo představ se měl Kypr přeměnit v konfederaci, ve které by působila Prezidentská rada. Tvořil by ji kolektiv šesti členů – čtyř Řeků a svou Turků, přičemž z těchto zástupců obou částí Kypru by se zvolil prezident a viceprezident. Legislativní funkci by plnil bikamerální parlament, kde by byla vyloučena možnost majorizace (Cabada 2007: 213). Zpočátku se plán setkal s odmítavými postoji jak od Kyperské republiky tak od SKTR. Nový prezident Kyperské republiky

Tassos Papadopoulos nabádal řeckokyperské voliče, aby v referendu, které se mělo konat 24. dubna 2004, hlasovali proti plánu. Opačný postoj měla řeckoturecká Turecká republikánská strana, která jasně rozhodla pro podpoření Annanova plánu (Mahony 2004). Nicméně navzdory přání tureckokyperské společnosti sjednotit Kypr, tehdejší prezident Rauf Denктаş několikrát odmítl Annanův plán, jehož verze musela být několikrát revidována, aby se mohlo konat referendum. Denктаş s plánem nesouhlasil například z důvodu, že by tureckokyperská území musela připadnout Řekům na jihu, také by došlo k osidlování severu kyperskými Řeky a Turci ze severu by odešli na prosperující jih země. Hlavním důvodem odmítnutí byla ale skutečnost, že tímto plánem se potvrzovalo, že SKTR nebude nikdy uznána jako nezávislý stát, což Denктаş jako zastávce rozděleného ostrova nehodlal připustit. Čelil však velkému tlaku tureckokyperské veřejnosti, stejně tak jako neustálému naléhání turecké vlády v Ankaře (OxResearch Daily Brief Service 2003).

Referendum, které mělo ukázat, zda jsou obyvatelé řecké a turecké části ostrova připraveni ke společnému soužití a společně vkročit do EU, přineslo překvapivé výsledky. V obou částech země se volební účast pohybovala kolem 87,5 %. Celkem 64,9 % kyperských Turků hlasovalo pro sjednocení podle plánu OSN, a tedy souhlasili s připojením ke Kyperské republice. Kyperští Řekové se však v 76 % vyslovili pro odmítnutí, tudíž Annanův plán přijat nebyl. Země zůstala a stále zůstává rozdělena, přesto byl v roce 2004 Kypr, respektive jeho jižní část – Kyperská republika přijata jako další člen EU (BBC 2004). Jestliže se před referendem více soucítilo s Řeky, které kvůli uzavření hranic museli odejít na jih, po referendu získali větší sympatie Turci a nimi také větší pravděpodobnost přijetí Turecka do EU. Nicméně situace je taková, že řecká část odmítá nařčení, že by hlasovala proti sjednocení. Jak uvedla, hlasovala proti plánu samotnému, který by nijak neřešil přítomnost tureckých vojsk na severu Kypru. Kontroverzi by představoval i fakt, že sjednocení by neznamenal svobodu pohybu mezi oběma částmi (Žižka 2004).

3.2.4. Postoj dalších členů mezinárodního společenství

Postoj mezinárodního společenství jsme nastínili již v předchozích kapitolách. SKTR se nelze zabývat izolovaně. Jelikož se jedná o „kyperský problém“, je to v podstatě záležitost také Turecka, Řecka, potažmo Kyperské republiky a SKTR, což jsme již také zmínili. Z již proběhlých rozhovorů opírajících se o podporu ze strany OSN a EU lze odvodit, že tyto mezinárodní organizace spíše než existenci dvou nezávislých států na ostrově Kypr, preferují sjednocení obou částí v jeden suverénní stát. Zároveň by tento krok byl i v zájmu Turecka, u kterého je jedna z podmínek přistoupení do EU vyřešit „kyperský problém“. Složitost situace ještě umocňuje členství, respektive nečlenství v jednotlivých mezinárodních organizacích. Kyperská republika jako součást EU je proti vstupu Turecka do Unie. Turecko je naopak členem NATO, kdežto Kypr není členem ani Partnerství pro mír. Postoj USA, jako člena NATO zdá se býti jasný. Tzv. kyperský problém je jakousi překážkou v euro-atlantických vztazích. Je nepravděpodobné, že USA jako mocnost, která byla přítomna při podpisu curyšsko-londýnských dohod, čímž v podstatě potvrzovala nezávislost Kypru jako celku, se rozhodne uznat nezávislost SKTR. Pro USA může existence nezávislé SKTR ohrozit soudržnost NATO, neboť členem je také Řecko. Ačkoliv se hovoří o možném členství Kypru v NATO, Turecko tento postoj nesdílí. Kypr poté naopak brání Turecku členství v Evropské obranné agentuře (Palmer 1986: 446 – 450; Evripidou 2013). OSN je dalším zastáncem neuznání suverenity SKTR. Rada bezpečnosti OSN v roce 1983, ihned poté, co SKTR vyhlásila nezávislost, vydala rezoluci, která pokládá severokyperské prohlášení za neplatné a zároveň vyzývá všechny členské státy, aby neuznávaly SKTR (Akgün 2010: 12).

3.2.5. Ekonomická situace SKTR

Ve většině zdrojů obsahující informace o ekonomické situaci v SKTR je vedle makroekonomických ukazatelů uveden také další aspekt charakterizující stav ekonomiky v zemi. Tímto aspektem je značná závislost na Turecku, která SKTR jako jediné uznává. Ekonomiky obou zemí jsou provázané, dokonce natolik, že oficiální měnou SKTR je turecká lira. Podle informací (CIA The World Factbook 2013) proudí z Turecka finance,

kteřé pokryjí ročně třetinu rozpočtu SKTR. Například v roce 2001 poskytlo Turecko 350 milionů dolarů na projekty z oblasti turismu, správy či veřejných služeb. I přes skutečnost, že severní Kypr má v porovnání s Kyperskou republikou zhruba poloviční HDP na hlavu, závislost a provázanost s tureckou ekonomikou se promítá i do stavu severokyperské ekonomiky. Jinými slovy, dobrá ekonomická situace Turecka se odráží do ekonomické úrovně SKTR (Guncavdi – Kucukcifici 2008: 2 – 6).

Nicméně SKTR se potýká s jinými problémy plynoucí ze statutu mezinárodně neuznávaného státu. Na SKTR jsou uvalena ekonomická embarga ze strany EU a jedinou zemí, se kterou tak může udržovat určité obchodní styky zůstává Turecko. Mezinárodní izolovanost lze však upřesnit slovy (Nahoi 2010): „Mnozí turečtí Kypřané mají ovšem nárok na pas Kyperské republiky, mohou cestovat jako kterýkoliv jiný evropský občan a volně přecházet demarkační čáru rozdělující ostrov. Hodně Turků pracuje v řecké části ostrova, kde jsou platy zhruba o 50 % vyšší než v severním regionu (zde činí průměrný měsíční plat přibližně 600 euro).“ Turecká snaha stát se členem EU se samozřejmě dotýká i severního Kypru. Turecko v roce 2005 souhlasilo, že celní unii, jejíž členem je, rozšíří na 10 nových členských států, které přistoupily v roce 2004, tudíž i na Kypr (jehož jižní část Turecko neuznává). Své závazky však neplnilo a výměnou za rozšíření celní unie, tedy umožnění otevření trhu i Kypru, požadovalo zrušení embarga na SKTR a tím odstranění jeho ekonomické izolovanosti (IDNES.cz 2006). K odstranění embarga však doposud nedošlo. Zahraniční obchod SKTR je tak limitován a země tak nemůže nastartovat vlastní ekonomický růst. Kromě turecké finanční pomoci pak SKTR spoléhá také na příjmy z terciálního sektoru. Zde se jedná především o oblast turismu, vzdělávání a dalších služeb. Exportní artikly – například citrusové plody, mléčné výrobky, jehněčí maso – jsou pak vyváženy do Turecka, nebo prostřednictvím něj do dalších zemí (Guncavdi – Kucukcifici 2008: 22 – 24, CIA The World Factbook 2013).

Kyperská krize, která na začátku roku 2013 postihla Kyperskou republiku, přinesla několik názorů týkajících se buď to obnovení vyjednávání o sjednocení ostrova, nebo naopak konce nadějí, že by ke sjednocení ostrova mohlo dojít. Krize totiž zasáhla pouze jižní část ostrova a na sever se nedostala, což má své logické opodstatnění. De facto stát SKTR je provázán s Tureckou ekonomikou, přičemž ani jedna země není členem EU. Tudíž závislost na Turecku a používání turecké liry paradoxně zabránily proniknutí hospodářské krize i na sever (Týden.cz 2013; Sokollu 2013).

3.3. Abcházie

Země ležící v oblasti Kavkazu, přesněji na východním pobřeží Černého moře, je posledním příkladem de facto státu, kterým se budeme zabývat. Za všech tří příkladů je Abcházie nejdále, co se týče mezinárodního uznání. Ovšem vedle Ruska a Venezuely se nejedná o nijak zvláště významné země. Nicméně jedná se o Nikaraguu, Tuvalu, Vanuatu a Nauru (Stenin 2011). Abcházie se od Gruzie odtrhla v roce 1992, přičemž její pokus o vyhlášení nezávislosti rozpoutal krvavý abcházsko-gruzínský konflikt, jenž byl doprovázen etnickými čistkami a vysídlováním gruzínského obyvatelstva z Abcházie na jedné straně a poměrně velkého úbytku abcházských obyvatel na straně druhé (Hewitt 2009: 190). Skutečnost, že situace v oblasti jižního Kavkazu je stále nevyřešena, ovlivňuje několik faktorů a mezi ně patří například role Ruska, nevraživost mezi oběma etniky – Abcházi a Gruzíny a stejně tak jako v případě Severokyperské turecké republiky, kde na stav věcí mají vliv vztahy několika dalších zemí, se situace na jižním Kavkaze odvíjí od vztahů mezi Gruzíi, její autonomní republikou Abcházií, Ruskem a posléze také EU, OSN, a NATO. Z pohledu Gruzie a valné většiny západních států je Abcházie pouze autonomní republikou v rámci Gruzie¹¹ (UNPO 2009: 8).

3.3.1. Historicko-politický vývoj

Abcházie se při svém odtržení od Gruzie odvolává především na skutečnost, že obě etnika jsou naprosto rozdílné a samozřejmě na historii, kdy existují doklady o tom, že Abcházie existovala jako samostatný státní útvar. I přesto mají Gruzie a Abcházie společné dějiny. Již ve starověku existovalo Abcházské království, jenž bylo do roku 786 součástí Byzantské říše¹² a kromě toho, že co do své rozlohy bylo větší než současná Abcházie, součástí království bylo i gruzínské obyvatelstvo. Během 10. století však období samostatnosti Abcházie skončilo, neboť se stala součástí Gruzie (Falvey 2002). Samostatnost okusila Abcházie ještě mezi léty 1463-1578. Od té doby byla pod osmanskou nadvládou, která trvala až do roku 1810, kdy se stal protektorátem carského Ruska. V důsledku konce války na Kavkaze v roce 1864 získala Abcházie status ruské gubernie.

¹¹ Přesná poloha Abcházie – viz příloha 8.4.

¹² V době, kdy byla Abcházie součástí Byzantské říše se země začalo šířit křesťanství, nicméně po následném ovládnutí Abcházie Osmanskou říší (v té době již Abcházie byla součástí Gruzie) se zde objevil i značný vliv sunnitského islámu (Falvey 2002)

A pod vládou Ruska zůstala až do roku 1917 (Baar 2002: 242; Falvey 2002).

Období, kdy Abcházie byla neustále součástí jiných státních celků pokračovalo. Během let 1918-1921, co byla Gruzie nezávislou zemí, byla Abcházie anektována ke Gruzii, kde v té době byli u moci menševici. Poté, co moc v Gruzii převzali bolševici, byla 4. března 1921 vyhlášena Sovětská socialistická republika Abcházie, která posléze podepsala s gruzínskou SSR smlouvu o vytvoření federace, v níž si byly obě republiky rovné (Hewitt 2008; Baar 2002: 242). O rok později se Sověti rozhodli vytvořit takovou SSR, která by spojila několik existujících SSSR. A tak se v roce 1922 vytvořila Zakavkazská sovětská federativní socialistická republika (ZSFSR), která posléze tvořila základ vzniklého SSSR. Oficiální role Abcházie stále vyplývala z abcházsko-gruzínské smlouvy, tedy i když byla součástí ZSFSR, nadále měla být jejím rovnocenným členem, stejně tak jako Gruzie. Dokonce dne 1. března 1925 byla vytvořena abcházská ústava potvrzující federaci s Gruzii. Nicméně ve skutečnosti byla chápána jako součást Gruzie a poté, co se k moci dostal Stalin byl status Abcházie ještě snížen, a to na autonomní SSR v rámci Gruzie (Hewitt 2008, Baar 2002: 243).

Proces gruziniace – tak bývá nazýváno období 1937-1953, kdy byly do oblasti Abcházie přemístěny desetitisíce Gruzínů. Tím se výrazně změnila etnická struktura Abcházie. V rámci gruziniace byly zavírány školy, kde se mluvilo abcházštinou, abcházská abeceda byla nahrazena gruzínskou, oficiálním úředním jazykem se stala gruzínština (případně ruština) (Baar 2002: 243). Abcházové byli nuceni přijímat gruzínská příjmení a v regionu Gali nacházejícím se na jihu Abcházie, jim byly dokonce přiřazeny gruzínské pasy. Demografická struktura byla ovlivněna vysídlením imigrantů (především Řeků) z Abcházie a naopak příchodem Gruzínců. Jestliže na konci 19. století tvořili Abcházové 55 % celkového počtu obyvatel Abcházie, v roce 1989 představovali již pouze 17 % (UNPO 2009: 4 – 5). Další úbytek obyvatelstva (buď v důsledku nuceného odchodu ze země, nebo etnických čistek) zažila jak Abcházie tak Gruzie v průběhu občanské války během let 1992-1993.

Gruziniace ustala po Stalinově smrti a Abcházové od pozdních 50. let začali projevat tendence stát se samostatnou entitou. Například v roce 1978 se do Kremlu dostala žádost ze strany 130 abcházských intelektuálů o odtržení Abcházie od Gruzie a její následné přičlenění k Rusku, přičemž by byl zachován status autonomní republiky.

K takovému kroku ovšem Moskva nesvolil a Abcházie tak zůstala součástí Gruzie (Hewitt 2009: 186 – 187; Hewitt 2008). Na konci 80. let, v době, kdy vše nasvědčovalo brzkému konci SSSR, pak snahy o odtržení Abcházie od Gruzie opět zesílily. Dne 25. srpna 1990 přijal Nejvyšší Sovět Abcházie deklaraci, která zaručovala Abcházii nezávislost na Gruzii, nicméně logicky měla i nadále status sovětské socialistické republiky. Navíc bylo v plánu připravit ústavu, podle níž by Abcházie vytvořila s Gruzii federaci. Gruzie s takovým návrhem nesouhlasila. Ačkoliv návrh ústavy nakonec gruzínský parlament přijal, tehdejší prezident Gruzie Gamsachurdia byl zásadně proti (Baar 2002: 244).

3.3.1.1. Vyhlášení nezávislosti a občanská válka

I přes se negativní reakce Gruzie na možnost vytvoření federace s Abchází se podařilo najít řešení v otázce rozdělení počtu míst v gruzínském parlamentu a v roce 1991 se mohly konat volby. V nich absolutní většinu míst obsadili Abcházové a většina z nich byla předsedou Vladislavem Ardzinbou dosazena na přední pozice (Baar 2002: 244). Po rozpadu SSSR se Gruzie stala nezávislou a poté, co si za svou ústavu zvolila tu z roku 1921, přichází tím Abcházie o autonomii. Reakce Abcházie přichází dne 21. července 1992 vyhláší nezávislost na Gruzii a přijímá název Republika Abcházie Gruzie odpoví vysláním svých vojsk na území Abcházie a tím začíná občanská válka, jež bude mít nepředstavitelné následky (Falvey 2002).

V Gruzii dojde na svržení prezidenta Gamsachurdii, který uprchnul na západ Gruzie do částí zvané Megrelie, a do čela nastupuje Eduard Ševarnadze (Baar 2002: 244). Do Abcházie bylo vysláno na 3 tisíce vojáků a policejních sil pod vedením Tengize Kitovaniho, přičemž jako ospravedlnění tohoto kroku byla uvedena jednak ochrana železniční trasy spojující Rusko a Gruzii a také vysvobození dvou gruzínských ministrů, jež byly v této části země vězněni jako zajatci (Hewitt 2009: 189; Nikoladze 2007). Nicméně gruzínská vojska zvolila kromě toho ještě jiný cíl a dostala se až do abcházského města Suchumi, aby zde sjednala pořádek. Zde se střetla s abcházskými vojenskými jednotkami. Těm se dostávalo značné pomoci od Ruska, neboť tím tak mohla nepřímo naléhat na Gruzii, která se nechtěla stát součástí

Společenství nezávislých států (SNS). A právě ruská pomoc Abcházii způsobila snadnější vytlačení gruzínských vojsk ze Suchumi (Baar 2002: 244). Celý konflikt byl doprovázen krvavými etnickými čistkami a a na obou stranách se objevily vysoká čísla mrtvých. Abcházie ztratila 4 % svého obyvatelstva, nicméně na „svém“ území se stala nejpočetnějším etnikem (40 %). To vše ale v důsledku odchodu Gruzínců. Mnoho přišlo o veškerý majetek a bylo nuceno opustit své domovy. Gruzínských uprchlíků bylo na 250 tisíc a celkové ztráty na životech čítaly asi 3000 mrtvých na abcházské straně a 10-30 tisíc mrtvých a straně gruzínské (Baar 2002: 244; Nikoladze 2007).

Důvody k odstartování války byly na první pohled jasné – Gruzie chtěla uhájit svou suverenitu a integritu země Abcházie pro ní byla pouze separatistické území, které ovšem bylo historicky součástí Gruzie. Abcházie na druhou stranu chtěla uplatnit své právo na sebeurčení národa, přičemž argumentovala tím, že již několikrát v historii byla samostatnou zemí (Falvey 2002). Z jednoho pohledu jsou tedy důvody politického rázu. Jak ale například tvrdí (Anchabadze 1998) zřejmým důvodem byla i vzájemná nesnášenlivost obou národů. Ačkoliv sám dodává, že ta se objevila až s počátečními separatistickými tendencemi, neboť tradiční vnímání abcházského etnika v očích Gruzínců bylo pozitivní (Anchabadze 1998). Na obou stranách byl přítomen strach – Gruzie nesouhlasila se stále sílícím vlivem Ruska a Abcházie, ve snaze hájit své právo na sebeurčení, se naopak obávala, že jako součást Gruzie by neměla takový podíl na moci a její práva by byla omezena. Další vliv na gruzínsko-abcházský konflikt měla i Moskva. Rusko se nemohlo smířit s rozpadem SSSR a na počátku 90. let se snažilo svou politickou moc znovu uplatňovat v bývalých sovětských republikách. Nicméně Gruzie byla zemí, která kladla odpor, a proto, jak jsme zmínili výše, Abcházie mohla být určitým nástrojem Moskvy, jak na Gruzii vyvíjet tlak (Coppieters 1999: 16 – 17).

Všechna vyjednávání o příměří opakovaně ztroskotávala. Když gruzínský prezident Ševarnadze svolil ke vstupu Gruzie do SNS, Abcházové byli Rusy nepřímo přinuceni, aby se podíleli na nalezení kompromisního řešení (Baar 2002: 244). V září 1992 byla v Moskvě za přítomnosti Ruska podepsána dohoda o příměří mezi Gruzii a Abchází, přičemž dohoda zaručovala celistvost Gruzie. Ani po uzavření mírové dohody se však situace neuklidnila a ozbrojené střety pokračovaly. Situaci v zakavkazském státě se snažily uklidnit i mezinárodní organizace. OSN zřídila v hlavním městě Tbilisi svou kancelář, odkud pomáhala úsilí o nastolení míru. V roce 1993 byl prostřednictvím OSN do Gruzie

vyslán zvláštní vyslanec pro Gruzii. Částečného úspěchu se podařilo dosáhnout v květnu 1993, kdy Gruzie s Abcházíí podepsaly další mírovou dohodou a zároveň byla podle rezoluce č. 858 RB OSN zřízena mírová mise pro Gruzii – UNOMIG, která měla dohlížet na dodržování klidu zbraní. Částečný úspěch to byl proto, že v září téhož roku došlo k porušení dohody ze strany Abcházie, když opět zahájila ozbrojené útoky a současně byl mandát UNOMIG několikrát přerušen (UN 2009).

V roce 1994 se podařilo uzavřít další dohodu o příměří. Dne 4.března 1994, za přítomnosti zástupců OSN, Ruska a KBSE¹³, podepsala Abcházie a Gruzie tzv. Prohlášení o opatřeních k politickému uspořádání gruzínsko-abcházského konfliktu. Dokument obsahoval několik bodů, kterými se měla Gruzie a Abcházie v budoucnosti řídit. Zmíňme například povinnosti obou zemí složit zbraně a případné spory řešit mírovou cestou, tedy bez použití vojenské síly. Dále umožnění bezpečného návratu uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, prodloužení mandátu UNOMIG - mírových sil Ruska, respektive SNS, přítomných v pásu mezi Abcházíí a Gruzii. Abcházie se také dočkala uznání, zdůrazněme že nikoliv úplného – prohlášení umožňovalo Abcházii vytvořit si vlastní ústavu a státní symboly. Navíc součástí prohlášení byly také oblasti, ve kterých bude Abcházie sdílet pravomoci s Gruzii. Těmi byly mimo jiné zahraniční politika, energetika, doprava a další (Declaration on Measures for a Political Settlement of the Georgian/Abkhaz Conflict 1994).

V dalších letech, jmenovitě 1998, 2006, 2008, se můžeme setkat se zesílením abcházsko-gruzínských sporů. Co je však důležité uvést je skutečnost, že v roce 1999 Abcházie formálně deklarovala svou nezávislost. Téhož roku se totiž současně s prezidentskými volbami konalo referendum, ve kterém Abcházové měli rozhodnout, zda souhlasí s přijetím ústavy z roku 1994 (State Declaration of Abkhazia 1999). Souhlas znamenal vytvoření suverénního právního státu založeného na demokratických principech. Současně by znamenal konec vyjednávání o budoucím statusu Abcházie, tedy zda by měla být ve vztahu s Gruzii součástí konfederace nebo federace (Krylov 2006; Wheatley 2012: 70).

---

13 Konference o spolupráci a bezpečnosti v Evropě byla o rok později přejmenována na Organizaci pro spolupráci a bezpečnost v Evropě (OBSE).

Referenda se účastnilo 86,7 % oprávněných voličů, přičemž 97,7 % z nich svým souhlasem uvedli ústavu s pozměňovacími návrhy v platnost (State Declaration of Abkhazia 1999).

3.3.2. Existence státních institucí – prvky vnitřní suverenity

Abcházie má od roku 1994 vlastní ústavu a pravidelně se zde konají volby na všech úrovních. V prvním článku ústavy je psáno, že Abcházie „[...] je svrchovaný, demokratický stát, historicky založený na uplatnění práva na sebeurčení a fungující v souladu s právem“ (Ústava Republiky Abcházie 1994, čl. 1). Podle informací nevládní organizace Freedom House však některé prvky typické pro demokratický stát nejsou dodržovány. Zmíňme například skutečnost, že etničtí Gruzínci, kteří žijí na území Abcházie nedisponují volebním právem stejně tak jako přibližně 200 tisíc dalších, kteří byli nuceni opustit region. Další rozpor lze najít podle Freedom House nalézt v garanci práva na vzdělání pro etnické menšiny. Vzdělání je sice poskytováno, nicméně například v regionu Gali je mnoho etnických Gruzínců nuceno navštěvovat vzdělávací instituce, kde je úředním jazykem pouze ruština. Pro etnické Gruzínce je zde možnost získat abcházský pas (mezinárodně však neuznávaný), který by jim umožnil účastnit se voleb, studovat na státních abcházských univerzitách, podnikat. Podmínkou však je, že by se museli vzdát pasu gruzínského (Freedom House 2012b).

Dodatky z roku 1999 k abcházské ústavě zavedly, že politický systém Abcházie bude prezidentského typu (Freedom House 2012b). Prezident je volen na 5ti-leté období v přímých všeobecných volbách. Na stejně dlouhé období je volen také parlament, který čítá 35 křesel. Nicméně žádné volby a tím pádem ani žádná z těchto politických institucí není mezinárodně uznávána (Falvey 2002). Jedinou vládu, kterou Gruzie uznává, je exilová vláda Autonomní republiky Abcházie, která ovšem nemá žádnou autoritu na území Abcházie (UNPO 2009: 7). Současným prezidentem de facto státu Abcházie je Alexandr Ankvab, jenž se stal vítězem předčasných prezidentských voleb v roce 2011. Tyto volby se tradičně konaly za účasti mezinárodních pozorovatelů a ačkoliv se neobjevily žádné námitky proti jejich demokratičnosti, mezinárodní společenství považuje výsledek voleb z podstaty věci za nelegitimní (Hewitt 2012).

Vnitřní suverenita také znamená, že stát je schopen poskytovat bezpečí a služby svému obyvatelstvu. Slovy Dova Lynche můžeme přiblížit úroveň tohoto prvku v Abcházii: „Na jedné straně abcházská vláda zvládá každodenní provoz legislativních, exekutivních a soudních institucí, nicméně vykonává jen velmi málo služeb pro své obyvatelstvo“ (Lynch 2002: 836). Lynch také dodává, že to je jeden z důvodů, proč se přítomnost různých nevládních organizací a existence projektů OSN „[...]staly pilíři sociální bezpečnosti v Abcházii“ (Lynch 2002: 836). Přítomnost nevládních organizací je však Abcházci, často stereotypně, vnímána jako úsilí o vliv Západu na jižním Kavkazu. Jak uvádí (Kvarchelia 2010: 49 – 51) takové stereotypní vnímání má většina postsovětských společností. Jinými slovy – není zde příliš velká důvěra v tyto organizace ze strany Abcházců, neboť se domnívají, že jejich přístup nemusí být vždy objektivní a nestranný. Nicméně Abcházové později sami poznali, skrz transparentnost projektů nevládních organizací, že se nevládní organizace opravdu snaží přistupovat k problémům v různých oblastech neutrálně. Samozřejmě, že jsou přítomny i nevládní organizace, které se otevřeně hlásí, že budou hájit teritoriální integritu Gruzie. Zejména pokud dojde k tomu, že na ně Gruzie bude vyvíjet tlak. Gruzie totiž příliš nestojí o přítomnost nezaujatých aktérů. Většina nevládních organizací si ale uvědomuje, že pokud chce v otázce abcházsko-gruzínských vztahů dojít k vytyčeným cílům, musí to být právě nezaujatost, která jim dovolí cílů dosáhnout.

Již jsme zmínili, že oblast Kodorské soutěsky je jediná část Abcházie, která není pod její kontrolou. Můžeme tedy vznést otázku, zda je další prvek vnitřní suverenity, potažmo prvek státnosti podle montevidejské úmluvy, naplněn. Také Lynch vyvrací tento prvek, když schopnost kontrolovat své území srovnává u Abcházie, Náhorního Karabachu a Podněstří: „ Také stupeň státní kontroly nad teritoriem je nestálý. Abcházie udržuje velmi malou kontrolu nad svým územím; Podněstří a Náhorní Karabach jsou v tomto ohledu mnohem silnější, s jasnými strukturami vojenských sil, policejních složek, pohraničních vojsk a celních úřadů “ (Lynch 2002: 836 – 837).

3.3.3. Vztahy Abcházie-Rusko-Gruzie

Stav vzájemných vztahů mezi těmito třemi entitami lze odvodit z již výše uvedených událostí. Otázka návratu uprchlíků je dalším citlivým až destabilizačním tématem na obou stranách. Ačkoliv v roce 1994 byla podepsána mírová dohoda, ve které se obě strany zavázaly k umožnění návratu uprchlíků, abcházská vláda jen nerada svoluje k takovému kroku. Opodstatnění můžeme nalézt v případném převýšení počtu Gruzínců nad Abcházou, což by znatelně oslabilo legitimitu separatistických tendencí (Nodia 1999: 21). Přesto Abcházie v roce 1999 umožnila návrat etnickým Gruzíncům na de facto své území. Do regionu Gali na samém jihu Abcházie, se vrátilo více než 47 tisíc Gruzínců a dalších 5 tisíc pravidelně cestovalo mezi Gruzii a Abchází. Návrat gruzínských uprchlíků však skrýval několik problémů. Co se týče praktického života Gruzínců a konkrétních příkladů, v regionu Gali je namísto gruzínského jazyka úředním jazykem ruština, a proto rodiny častěji preferují vzdělání dětí na území kontrolovaném Gruzii, takže zde dochází buď k častému přechodu nárazníkové bezpečnostní zóny mezi Abchází a Gruzii, nebo k tomu, že rodiny žijí odděleně. Další překážka je ovšem ta, že existuje pouze jeden oficiální „hraniční“ přechod, kde je zapotřebí speciálního povolení, je vyžadován jak gruzínský pas, tak povolení od abcházských úřadů (Gogia 2011). Přes snahu OSN a Gruzie zřídit úřad pro lidská práva v oblasti Gali, který by byl pod záštitou OSN, Abcházie s takovým krokem nesouhlasila (Nikoladze 2007).

Dalším tématem vyjednávání bylo a stále je téma politického uspořádání. Samozřejmě se zde stojí před otázkou práva na sebeurčení na jedné straně a právem na územní celistvost na straně druhé. Jelikož Gruzie považuje Abcházii jako svou pradávnu součást, nabízí jí nanejvýš autonomní status. Abcházie naopak přichází s názorem, že její nezávislost v roce 1921 byla zrušena tím, že ji stalinistický režim začlenil do Gruzie, a tak požaduje uznání své nezávislosti (Kvarchelia 1999: 28 – 30). Proběhlo nespočet jednání a navrhuto několik plánů na vyřešení konfliktů. V roce 2001 bylo navrhnut jeden takový plán vedoucím mise OSN v Gruzii Dieterem Bodenem. Kompromisní řešení navrhovalo, že by se Gruzie stala federací, v níž by Abcházie měla status suverénní entity. Tento plán ovšem neuspěl (Vartanian 2010). Další návrhy přišly v roce 2006 jak z abcházské strany, tak z gruzínské. Abcházie představila plán Klíč k budoucnosti, který obsahoval několik oblastí, ve kterých by země posílila spolupráci s Gruzii, výměnou za uznání své nezávislosti. Gruzie přišla s plánem, jehož obsahem bylo

naopak začlenění Abcházie do Gruzie, jež by byla federací. Zároveň by Abcházii bylo umožněno, aby měla své zástupce v centrální vládě. Opět – ani jeden plán nebyl přijat (Anchabadze 2011: 9). Rozhovory v následujících měsících zmrazila Kodorská krize, kdy Abcházie odmítala jednat z Gruzii do té doby, než stáhne svá vojska z území Kodorské soutěsky¹⁴. Kodorská soutěska je totiž území ležící sice v Abcházii, nicméně je to jediná oblast, která není pod její kontrolou, ale pod částečnou kontrolou Gruzie. A právě ta vyslala v roce 2006 svou armádu v počtu 800-1000 vojáků, aby stabilizovala situace, kdy se tamější autority rozhodly dále se nepodřizovat Gruzii. Abcházie, společně s Ruskem však upozornila, že podle prohlášené z roku 1994, nesmí na abcházské území žádné gruzínské armádní jednotky, jinak by šlo o porušení tohoto prohlášení (Anchabadze 2011: 9; Dvořák 2006).

Ještě více napjatější jsou vztahy prozápadně orientované Gruzie s Ruskem. Gruzie zastává názor, že Abcházie slouží Rusku jako nástroj na její oslabení a že to bylo Rusko, kdo vojensky pomáhal Abcházii¹⁵ ve válce na počátku 90. let. Rusko sice v roce 1996 uvalilo na Abcházii ekonomické sankce (pod hlavičkou SNS), nicméně v roce 2008 je zase stáhla zpět a naopak posílila své vztahy s Abchází, vrcholem pak bylo její uznání v témže roce (ČT24 2008, Lidovky.cz 2008).

Rusko hrálo a stále hraje roli v Gruzii, potažmo v Abcházii, hned několik. Od role dodavatele zbraní na obě znesváření strany gruzínsko-abcházského konfliktu, paradoxně i peacekeepera pod hlavičkou SNS přes roli mediátora abcházko-gruzínských rozhovorů až po roli země, která se snaží uplatnit svůj vliv v oblasti jižního Kavkazu (Danilov 1999: 42).

Některé zdroje (ICG 2008:13) například tvrdí, že angažovanost Ruska v záležitosti podpory Abcházie, či jejího uznání, není pouze jeho nesouhlas s prozápadním kurzem Gruzie. Je to i důsledek soupeření mezi Ruskem a Západem, respektive Severoatlantickou aliancí. Potvrzuje to například fakt, že poté, co v roce 2008 bylo většinou států mezinárodního společenství uznáno Kosovo, Rusko, dalo by se říci na protest, uznalo separatistické oblasti v Gruzii – Abcházii a Jižní Osetii. Přítomnost Rusů na území Gruzie, respektive v separatistických oblastech, a fakt, že tam Rusko otevřelo svá velvyslanectví,

---

14 Území, kde se v Abcházii nachází Kodorská soutěska viz Příloha č. 8.5.

15 Je nutno dodat, že Rusko dodávalo zbraně i Gruzii na základě dohody z Taškentu z roku 1992 (Anchabadze 2011: 9).

nehraje pozitivní roli v gruzínsko-ruských vztazích. Nicméně poté, co v posledních gruzínských parlamentních volbách zvítězila koalice Gruzínský sen a premiérem se stal Bidzina Ivanišvili, lze pozorovat snahy, i když nijak výrazné, o normalizaci rusko-gruzínských vztahů. Nutno dodat, že názor Gruzie na své separatistické oblasti zůstává stále stejný (IHNEP.cz 2012).

3.3.4. Postoj mezinárodního společenství

Role Ruska již byla zmíněna. Nyní stručně představíme postoje vybraných mezinárodních organizací, jmenovitě to bude EU a NATO. Mimo mezinárodní organizace a Ruska se částečný vliv připisuje také Turecku.

Postoje jednotlivých organizací lze odvodit od skutečnosti, že Abcházie je vlastně de facto stát. Všechny stojí tedy na straně Gruzie – co se týče otázky uznání. Některé z nich se ale snaží angažovat se v oblasti jižního Kavkazu proto, aby alespoň částečně pomohly stabilizovat tento prostor, hledaly řešení, které by vyhovovalo oběma stranám konfliktu, či dohlížejí na dodržování lidských práv. Například Ženevských rozhovorech, které se konají od roku 1994 a mají tvořit platformu pro mírová řešení situace v Gruzii, se podílí vyjednávači za Rusko, Gruzii, USA, EU, OBSE a OSN. Lze však tvrdit, že se zatím nepodařilo dospět k výraznějšímu pokroku a jsou často označovány jako bezvýznamné, vzhledem k tomu, že se týkají budoucího statusu Abcházie, který je již víceméně daný, když vezmeme v úvahu, že Rusko je zemí, která Abcházii uznává jako suverénní stát (Thim 2009).

Co se týče EU, větší zájem o oblast jižního Kavkazu obecně projevila až v roce 2003, kdy byl zřízen úřad Zvláštní úřad vyslance EU pro oblast jižního Kavkazu. Gruzie byla také vedle Arménie a Ázerbájdžánu zapojena do evropské politiky sousedství. Angažovanost EU v této oblasti má například strategický, ale i bezpečnostní význam. Přes jižní Kavkaz se totiž může dovážet ropa z Kaspického moře, což by snížilo závislost na dodávkách z Ruska. Konflikty v region jižního Kavkazu zase mohou představovat bezpečnostní hrozbu také pro EU (Sourander 2013: 2). Z hlediska aktivity EU přímo v Abcházii se jedná o projekty, mají zajistit především stabilitu institucí a stabilitu

ekonomickou, napomoci zavést takové reformy, které povedou k demokratizaci. Jak se uvádí ve zprávě Mezinárodní krizové skupiny z roku 2006, role EU je spíše nevýrazná. EU se nezapojuje do řešení konfliktu tolik, jako například OSN. Ačkoliv Evropská komise vyčlenila okolo 32 milionů eur na hospodářsko-rozvojové projekty rámci Gruzie, její vazby se separatistickými oblastmi jižního Kavkazu, tedy i Abcházie nejsou nijak silné (ICG 2006).

Existence ruských vojenských základen v Abcházii může do jisté míry reflektovat vztahy mezi NATO a Ruskem, Ruskem a Gruzii ale také Gruzii a Abcházíí. Po válce v Gruzii v roce 2008 se Rusko rozhodlo převzít kontrolu nad hranicemi Jižní Osetie a Abcházie a v roce 2010 na abcházském území rozmístilo vojenské základny. Smlouva podepsaná abcházským a ruským ministrem obrany umožňuje, aby vojenské základny fungovaly v Abcházii dalších 49 let. Negativními reakcemi reagovalo na tyto kroky NATO a žádalo přehodnocení ruského rozhodnutí, k čemuž však nedošlo (EurActiv.cz 2010). Jestliže Rusko je (nejenom) vojenskou pomocí pro Abcházii, NATO naopak udržuje vazby s Gruzii, ačkoliv není jejím členem, což se zdá býti logické, jelikož NATO také považuje Abcházii za autonomní součást Gruzie. Nutno dodat, že Gruzie není členem NATO, nicméně se aktivně účastní pořádaných zasedání (ČT24 2012).

3.3.5. Ekonomická situace

Ekonomická situace země po válečném konfliktu mezi léty 1992-1993 byla v katastrofálním stavu a uvalení ekonomických sankcí ze stran SNS situaci nijak nezlepšilo, ba naopak. I přes stav a izolovanost Abcházie od konce války na počátku 90.let se země pomalu snažila stabilizovat svou ekonomickou situaci zejména pomocí příjmů z oblastí turismu (ICG 2010: 2; Falvey 2002). Rusko se v ekonomické sféře Abcházie začalo výrazněji angažovat až po rusko-gruzínské válce v roce 2008. Tehdy začalo Rusko posilovat ekonomické vazby s Abcházíí tím, že zrušilo ekonomické sankce, a tím navázala obchodní styky s de facto státem (ČT24 2008). V roce 2010 bylo HDP na obyvatele ve výši

3 tisíce amerických dolarů. I přesto však v Abcházii zatím nenalezneme rozvinuté tržní mechanismy. Rozvoji samozřejmě brání také izolovanost a absence zahraničních investic – pokud nebudeme brát v potaz Rusko (Ardzinba 2013).

Rozvoj Abcházie v ekonomické oblasti je značně závislý na finančních prostředcích plynoucích z Ruska. Jako příklad ruské „asistence“ na abcházské ekonomice uveďme, že podle zprávy Mezinárodní krizové skupiny byl státní rozpočet Abcházie za rok 2009 z 60 % pokryt financemi z Ruska. V číslech se v přepočtu jedná o 65 miliard dolarů (Abcházie jako svou oficiální měnu používá ruský rubl) Rusko financuje také projekty infrastruktury a vyplácí důchody těm obyvatelům Abcházie, kteří vlastní ruský pas (ICG 2010: 5 – 6).

Skutečnost, že Abcházie není mezinárodním společenstvím považována za suverénní stát logicky brání zemi, aby se otevřela mezinárodnímu trhu. Import výrazně převyšuje export. Vývozní artikly Abcházie tvoří například citrusy, ořechy, květiny, čaj či tabák a oficiálními zeměmi, kterých je export namířen z 54 % Rusko a z 45 % Turecko. Tyto země jsou také jedinými registrovanými dovozci zboží a produktů do Abcházie (Falvey 2002). Nutno upozornit, že kromě oficiálních obchodních styků s Ruskem, či Tureckem zde existuje také šedá ekonomika, zejména pak na abcházsko-gruzínských hranicích v oblasti distriktu Gali. Artikly, které se pašují přes hranice jsou například železný šrot, paliva a cigarety. Tyto nelegální obchodní praktiky pak s sebou přináší i rozvoj korupce na celních správách či hraničních přechodech (Mirimanova 2006: 526).

Co se týče vlastní ekonomických aktivit, před válkou v 90. letech bylo vedle turismu významnou složkou také zemědělství. Válka však zemědělský sektor poznamenala velmi negativně. Velké ztráty na životech, znamenaly také úbytek pracovních sil a zaminovaná pole mají v současnost za následek nemožnost využívání orné půdy. Přitom jde o 60 % hospodářsky nevyužívané půdy. Z těchto důvodů již zemědělství není primární složkou státních příjmů a veškeré vypěstované produkty slouží k vlastní obživě (Falvey 2002). Významnější podíl na HDP Abcházie tak v současné době tvoří turismus, ačkoliv návštěvníci jsou především ruské národnosti, a to i z důvodu, že pro vstup do Abcházie pro ně neplatí vízový režim, jako platí obecně mezi Ruskem a zbytkem Gruzie (Chanadiri 2003).

4. Komparace vybraných de facto států¹⁶

Výše jsme si představili případové studie všech tří námi vybraných de facto států – Somalilandu, Severokyperské turecké republiky (SKTR) a Abcházie. Nyní přichází fáze jejich komparace podle zvolených kritérií, která jsme si vymezili v úvodu práce. Na základě ekonomického kritéria, kritéria postoje mezinárodního společenství a kritéria vnitřní suverenity bychom tak měli dosáhnout vytyčeného cíle práce, tedy zjistit, zda existují shody či rozdíly ve fungování vybraných de facto států a pokud ano, určit jaké. V případě, že nebude nutně potřeba konkrétnějšího údaje, který již nebyl v práci zmíněn, budeme při komparaci vycházet z informací, které již byly zmíněny výše. Pro zřehlednění komparace je v příloze tabulka shrnující podstatné informace o rozdílech či shodách vybraných de facto států.

4.1. Ekonomické kritérium

Lze hovořit o tom, že všechny tři neuznané de facto státy, jsou v obecné rovině na srovnatelné úrovni, co se týče jejich ekonomické situace. Ani jedna ze zemí není ekonomicky soběstačná. I přesto však Abcházie a SKTR z porovnání vychází s lepším výsledkem, a to zejména z jednoho důvodu. Jak zmínil již Kolstø (2006: 733) v některých de facto státech existuje tzv patronský stát a ten právě můžeme najít pouze v případě Abcházie, kde roli patronského státu zastává Rusko a v případě SKTR, kde stejná role připadá na Turecko. Jak jsme již zmínili tyto patronské státy – jak Rusko, tak Turecko – přispívají do de facto států značné množství financí, bez kterých by ekonomiky neuznaných entit nebyly ani zdaleka na úrovni, na jaké jsou nyní. Ekonomiky těchto patronských států a de facto států jsou silně provázány, a dokonce jak Abcházie tak SKTR používají jako oficiální měnu tu, která platí v jejich patronském státě.

V případě Somalilandu bychom však žádný patronský stát nenašli. Také z důvodu, že Somaliland neuznává žádný stát na světě. Proto se nemůže rozvíjet na takové úrovni jako Abcházie se SKTR. Přesto se však Somaliland liší v tom, že na rozdíl od své mateřské země Somálska je jeho ekonomika na „lepší“ úrovni (uvozovky používáme proto, že se ani

---

¹⁶ Pro přehled některých shodných či rozdílných znaků viz příloha č. 6

tak nedá hovořit o soběstačnosti somalilandské ekonomiky), což se o Abcházii a SKTR říci nedá. Hovořili jsme o tom, že v jižní části Kypru jsou platy dvakrát vyšší než v SKTR, stejně tak jako abcházská ekonomika nedosahuje úrovně gruzínské ekonomiky.

Co mají všechny neuznané entity společné je omezení ekonomických aktivit z důvodů uvalení sankcí v souvislosti s jejich mezinárodním neuznáním. Ze skutečnosti, že entity nejsou uznávány (alespoň ne většinou suverénních států v případě Abcházie a SKTR) by měla vyplývat také izolovanost a neochota zahraničních investorů o spolupráci s de facto státem. Nicméně v případě Somalilandu byl i přesto uveden příklad zahraniční investice (viz kap. 3.1.6. Ekonomická situace) a co se týče Abcházie a SKTR, můžeme za zahraniční investory v podstatě považovat právě jejich patronské státy. Další společný znak, který mají všechny země společný, a který ovlivnil vývoj jejich ekonomické situace je skutečnost, že jak Somaliland tak Abcházie se SKTR prošly, ať už před vyhlášením nezávislosti, nebo po ní, občanskou válkou, která v mnoha případech často utlumila ta odvětví, která mohla být jinak prosperující.

4.2. Kritérium postoje mezinárodního společenství

Z hlediska tohoto kritéria nejprve uvedeme, které státy se staví pozitivně k vytvoření de facto států a tedy uznávají je. Již jsme uvedli, že jediný stát, který uznává SKTR, pro zbytek mezinárodního společenství de facto stát, je Turecko, který je zároveň i jejím patronským státem. Co se týče postoje zbytku mezinárodního společenství, v otázce zda uznat nebo neuznat stát se ve většině případů drží na straně zachování teritoriální integrity. Tudíž v případě SKTR můžeme spíše vidět snahy o sjednocení ostrova, než o kroky vedoucí k vytvoření dvou nezávislých států na ostrově Kypr. Angažovanost mezinárodního společenství (států a mezinárodních organizací) můžeme vidět zejména při organizaci různých rozhovorů znesvářených stran, které by přinesly kompromisní řešení (viz kap. 3.2.3.2. Annanův plán) Rozdělený ostrov nebol-li tzv. kyperský problém, je překážkou pro Turecko a jeho snahy o vstup do EU, nicméně to, jak se samo Turecko staví k případnému sjednocení Kypru nebo vytvoření federativního, případně konfederativního uspořádání ostrova, se také odráží od složení tamní vlády či postojů prezidenta. Samozřejmě, že další aspekt představuje také to, kdo je u moci

v SKTR. Stručně řečeno – diskuze probíhá mezi nacionalisty a příznivci sjednocení.

De facto stát, který pokročil nejdále, co se týče uznávajících států, je Abcházie. Uvedli jsme, že celkem šest států uznává Abcházii, pro zbytek mezinárodního společenství jinak autonomní oblast Gruzie. Pokud jsme ale v případě SKTR hovořili o návrzích na případné sjednocení ostrova, Abcházie ani v nejmenším žádné takové tendence vůči Gruzii nesdílí (ani kyperští Turkové k řecké části Kypru, nicméně se alespoň objevují snahy o nalezení kompromisu skrz vyjednávání). „Abcházové dávají velmi zřetelně najevo, že s Gruzíny nemají nic společného, i když dlouhé úseky dějin museli prožít společně“ (Baar 2002: 242). V případě Abcházie je patrné, že zachování statusu quo, tedy že není považována za plně suverénní stát, pro ne není nevýhodné. Jestliže je jedním z uznávajících států Rusko, které je stejně jako Turecko pro SKTR, patronským státem, a do Abcházie proudí podstatná část financí, tolik se neprojevují snahy o vyřešení gruzínsko-abcházských vztahů. I v případě Abcházie můžeme nalézt angažovanost mezinárodních institucí, avšak opět- jejich postoj k případnému uznání Abcházie je stejný jako postoj k uznání nezávislé SKTR. Některé mezinárodních organizací (OSN, OBSE) a států jako jsou USA či Velká Británie se dá považovat za iniciátory vyjednávání mezi abcházskými a gruzínskými zástupci, nicméně o pozitivních výsledcích nemůže být řeč. Také je tu patrný zájem mezinárodního společenství o zachování teritoriální integrity Gruzie a zájem také bezpečnostní a strategický, a to především ze strany NATO a EU (viz kap. 3.3.4. Postoj mezinárodního společenství).

Zcela jinak si v mezinárodním systému stojí Somaliland, nebereme-li v potaz shodný znak – de facto stát. Uvedli jsme, že Somaliland existuje navzdory tomu, že ho žádný ze států světa neuznává. Také jsme uvedli, že se nejedná o žádnou etnickou skupinu či národ, který by chtěl za tímto účelem vytvořit vlastní stát, neboť celé Somálsko je etnicky homogenní stát, na rozdíl od Kypru a Gruzie, což jsou země multietnické.

Postoj mezinárodního společenství opět představuje zastávání názoru o zachování unitárního státu, nicméně pak je tu rozdíl mezi efektivním fungováním Somalilandu a celého Somálska. Jak jsme zmínili, severní část Somálska představuje nestabilnější oblast v Africkém rohu, naproti tomu, že Somálsku patří v posledních letech přední příčka v seznamu rozpadajících se států (The Fund for Peace 2012). Je jasné, že mezinárodní organizace jako je OSN nemají pravomoc uznat stát, nicméně mohou být platformou

pro diskuzi členských států a zároveň orgány OSN mohou vydávat různá stanoviska, která jsou reflexí obecného postoje organizace. V porovnání s otázkou Abcházie a SKTR se tu ale objevuje názor, že například USA by se Somalilandem určité vztahy navázaly, nicméně velký důraz je zde kladen na stanovisko významné organizace na africkém kontinentě, kterou je Africká unie (AU). Zdá se, jako by další kroky závisely předně na názoru právě AU. Ta však, jak jsme uvedli v kapitole 3.1.5. Africká unie a Somaliland, její postoje k uznání Somalilandu jako nezávislého státu směřují spíše opačným směrem.

Pokud tyto země jsou de facto státy, které jsou omezované embargy a částečnou nebo žádnou zahraniční podporou, jak je pak možné, že se tyto zatím nezaklady? V úvodu jsme představili pět faktorů, které uvádí Kolstø (2006). Na základě faktorů – vojenská síla, národní identita, patronský stát, slabost mateřské země, role mezinárodního společenství, tak můžeme vypořádat, zda tyto faktory obecně platí ve vybraných příkladech de facto států. Aspekt patronského státu a roli mezinárodního společenství jsme již zmínili. Co se týče vojenské síly, o ní můžeme hovořit pouze v případě Abcházie a SKTR. Jak Kolstø (2006: 731) uvádí – jenom silná národní identita totiž nestačí k tomu, aby de facto stát přežil v mezinárodním systému a dodává: „Kvazistáty byly vytvořeny pomocí vojenských prostředků a musí být prostřednictvím nich udrženy“ (Kolstø 2006: 731). Na území Abcházie a SKTR jsou navíc přítomni další vojenské jednotky právě patronských států, aby napomohly udržet stabilitu neuznaného území.

Zmínili jsme národní identitu, která se projektuje například existencí státních symbolů, tedy vlajky, hymny, státních svátků a dalších. Soudržnost skupiny obyvatel, kteří žijí v de facto státech a jsou jeho příznivci, posiluje několik aspektů. Podle Kolstø (2006: 730 – 731) je to například fakt, že příznivci separatistického regionu jsou homogenní skupinou. Jeho odpůrci byli totiž nuceni z území odejít. Obyvatelé de facto států mají představu o tom, kdo je jejich společný nepřítel (země, od které se odtrhli) a nechtějí se za žádnou cenu vzdát svého práva na vlastní stát. Opět tento proces můžeme vidět na příkladu jak Abcházie, tak SKTR. Somalilandská národní identita je však založena na trochu jiných základech, neboť obyvatelé Somalilandu jsou Somálci, stejně tak jsou zbytek obyvatelstva v Somálsku. V Somalilandu nemá soudržnou funkci ani tak společný nepřítel, či homogenita obyvatelstva, jako spíše určité tradiční instituce, které fungovaly už za dob, kdy byl Somaliland britským protektorátem (Ibrahim – Terlingen 2010: 76). Stařešina klanů působila jako prostředník či jako nápomocná síla při vyjednávání sporů.

Tzv. gurti, což ve významu znamená Rada starších, měla za úkol řešit případné konflikty takovou cestou, která bude předcházet použití vojenské síly. Autorita stařešiny totiž není zanedbatelná, protože nejstarší členové klanů jsou jejich reprezentanty a mají takovou moc, že mohou jednat a rozhodovat jménem klanu, jenž zastupují (Yusuf 2010: 61).

4.3. Kritérium vnitřní suverenity

Zopakujme si definici vnitřní suverenity: „Vnitřní *suverenita* značí svrchované právo na rozhodování a vynucování autority na určitém území obývaném určitým obyvatelstvem“ (Königová 2001: 42). Jak jsou tedy na tom vybrané příklady de facto států například s mírou kontroly na celém svém území? O Somalilandu můžeme říci, že jeho de facto vláda spravuje a dokáže kontrolovat celé své území. Nesmíme však zapomenout upozornit na teritoriální spory s Puntlandem na východní somalilandské hranici (viz kap. 3.1.3. Somaliland a otázka mezinárodního uznání) V Abcházii také existuje otázka o efektivní kontrole celého území, a to v případě, když jsme hovořili o oblasti Kodorské soutěsky. Také Scott Pegg tvrdí, že de facto stát je ten, který mimo jiné dokáže kontrolovat vymezené území (Pegg 1998: 1). Ale například Lynch (2002: 837) uvádí, že Abcházie tento prvek nevykazuje a je příliš slabá na to, aby mohla kontrolovat celé své území. Navíc, jak jsme u všech příkladů uvedli, na jejich území existují buď vojenské, nebo pecekeepingové síly, které napomáhají při kontrole hranic. Stejně tomu je i v SKTR. Vedle mírových jednotek OSN v oblasti dělicí linie ostrova, jsou zde přítomni také turečtí vojáci, kteří napomáhají udržet stabilitu SKTR.

Slabost „mateřské země“ – typický příklad pro vztah Somaliland – Somálsko. Ať už jsme hovořili o schopnosti kontrolovat své území, ekonomické „stabilitě“, schopnosti sátu poskytovat služby svému obyvatelstvu, ve všech případech měl Somaliland navrch před Somálskem. Nicméně o Abcházii s SKTR v tomto smyslu hovořit nelze. Podle uvedených informací, byly oba de facto státy těmi slabšími v porovnání se zemí, od které se separovaly.

Společným prvkem vnitřní suverenity námi vybraných de facto států je ten, že mají vlastní ústavu, která je založena na demokratických principech (ne vždy jsou však všechny uplatňovány). Země mají vlastní fungující státní instituce, oddělené tři složky politické

moci a v každé zemi se konají pravidelné volby. Otázkou zůstává do jaké míry jsou vlády de facto států schopny poskytovat služby a rozdělovat statky svému obyvatelstvu. Na jedné straně záleží samozřejmě na ekonomické situaci země, na druhé straně záleží na tom, jak s případnými finančními prostředky vláda sama nakládá.

5. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo najít shodné a případně rozdílné znaky ve fungování tří námi zvolených de facto států – Somalilandu, Severokyperské turecké republiky (SKTR) a Abcházie. Komparaci jsme provedli na základě vymezených kritérií a prostřednictvím komparativní metody jsme pak porovnávaly jednotlivé příklady de facto států. Kritéria byla zvolena celkem tři – ekonomické, kritérium postoje mezinárodního společenství a kritérium vnitřní suverenity.

V teoretické části jsme uvedli teorie autorů Scotta Pegga a Pála Kolstø, kteří se fungováním de facto států zabývají a jejichž teorie, respektive definice de facto států (v případě Kolstø kvazistátů) je vhodná k aplikaci na naše příklady de facto států. Obecně lze však konstatovat, že jak v českém, tak v zahraničním prostředí panují neshody, lépe řečeno zmatek kolem terminologie v oblasti neuznaných států. Časté jsou termíny jako pseudostát, kvazistát, de facto stát a další. Záleží na výběru autora, který se problematikou neuznaných států zabývá, neboť často tyto pojmy mohou označovat jednu a tu samou skutečnost a na druhé straně se obsah pojmů může významově lišit.

Definice Scotta Pegga považuje de facto stát tu entitu, která postrádá mezinárodní uznání, nicméně je schopna kontrolovat své území, vláda je schopna poskytovat svému obyvatelstvu služby a sám de facto stát se cítí způsobilý k navázání diplomatických vztahů, nicméně kvůli absenci mezinárodního uznání mu to není umožněno.

Teoretická část se věnovala mimo jiné zabývala procesem vzniku stát a tomu, jaké podmínky musí splnit, aby byl jako suverén na mezinárodním poli uznán. Lze rozlišit dva přístupy deklaratorní a konstitutivní teorii státnosti. Z této teoretické části vyplynulo, že v současné době se v souvislosti s uznáním států můžeme setkat s prvky obou přístupů. Důležitou roli, zejména u deklaratorní teorie, hraje Montevidejská úmluva z roku 1936, ve které jsou nadefinovány prvky, které tvoří základ pro stát, který má být uznán – stálé obyvatelstvo, vymezené území, vládu schopnou kontrolovat toto území a zároveň poskytovat služby obyvatelstvu a způsobilost států vstupovat do styků s ostatními státy. V některých případech dochází k tomu, že daná entita naplňuje všechny zmíněné prvky a přesto není uznána jako suverénní stát. Problémem zůstává skutečnost, že nikde není explicitně vysvětleno kolik uznávajících států je potřeba k tomu, aby byl se de facto stát

přeměnil na stát *de iure*.

Praktická část se již věnovala případovým studiím vybraných *de facto* států, přičemž byl kladen důraz na jejich historicko-politický vývoj a také na jejich (ne)fungování z hlediska určených kritérií. Právě z historicko-politického vývoje logicky vyplynulo, že každá ze zemí má za sebou zcela odlišnou historii. Můžeme nicméně hovořit o tom, že jsou to právě tyto entity, na které měl vliv vývoj politické situace v tom smyslu, že u všech se objevila v určité době, za určitých událostí tendence vytvořit vlastní stát a separovat se tak od země, jejíž součástí byly/Jsou. Somaliland a Abcházie se v souvislosti se svou separací odvolávají na historii, kdy již fungovaly jako nezávislé státy, byť pouze krátkou dobu. V případě Abcházie je to umocněno navíc jejich etnickou rozdílností vůči Gruzíncům. SKTR se v podstatě také odvolává na historii, avšak ne ve smyslu historické nezávislosti, ale ve smyslu narušování politického uspořádání ostrova ze strany Kyperské republiky, respektive Řecka, které v historii usilovalo připojení celého Kypru k Řecku. Příklad SKTR se však nejvíce liší od dalších dvou *de facto* států v tom, že představuje tzv. kyperský problém pro Turecko. To znamená, že situaci kolem statusu severní části ostrova Kypr neovlivňuje pouze SKTR samotná, ale je pod vlivem také Turecka, které usiluje o vstup do EU a jednou z podmínek jeho přijetí je vyřešení situace na Kypru, kde má mimo jiné několik desítek tisíc příslušníků armády.

Po představení případových studií *de facto* států jsme se v komparační části nakonec zabývali hlavním cílem celé práce, a to nalézt a porovnat shodné či rozdílné znaky ve fungování států. Jsme si vědomi toho, že ačkoli všechny entity, kterými jsme se zabývali, spadají do kategorie *de facto* států, nelze vytvářet obecné závěry vyplývající z komparace. V některých znacích jsou si státy opravdu podobné, či dokonce stejné – například v souvislosti s postojem mezinárodního společenství. Většina suverénních států a mezinárodních organizací upřednostňují zachování unitárního státu, lépe řečeno zachování územní integrity, než aby uznala entitu a tím vznikl nový stát. Na druhou stranu jsme se setkali také s rozdílnými znaky. Pro příklad uveďme aspekt slabé „mateřské země“, který byl součástí ekonomického kritéria. Somaliland se v tomto ohledu naprosto odlišuje od Abcházie a SKTR. I když jeho ekonomická situace nebyla po konci občanské války v 90. letech na dobré úrovni, dokázal se sám, bez výraznější zahraniční pomoci zotavit a nyní je jeho ekonomická situace podstatně lepší než ve zbytku Somálska (nelze hovořit, že se jedná o ekonomiku soběstačnou). Oproti tomu SKTR a Abcházie mají tu výhodu,

že mají „nad sebou“ patronský stát, který je finančně dotuje a tím můžou země v určitém směru fungovat. Avšak ve vztahu se svou „mateřskou zemí“ Abcházie stále zaostává za Gruzii, stejně tak jako u SKTR lze vyzorovat, že má nižší ekonomickou úroveň než Kyperská republika.

Země jsou natolik odlišné svou historií, politickým vývojem, kulturou či v neposlední řadě strategickou a geografickou polohou, že opravdu není možné generalizovat výsledky komparace tak, aby z ní vyplynulo tvrzení, které by se dalo aplikovat na všechny de facto státy. Jak jsme uvedli, pokud se objeví shodné znaky například u Abcházie a SKTR, současně se objeví rozdíl u Somalilandu. Podle našeho názoru tedy neexistuje ideální typ de facto státu, jenž by se vyznačoval takovými charakteristikami, které by byly bez výjimky aplikovatelné na všechny neuznané entity. Zvláště v našem případě se jedná o velmi specifické příklady de facto států, které se v některých vlastnostech shodují, ale na druhou stranu se v mnoha vlastnostech rozcházejí.

6. Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

Afrol News (2003). *EU breaks ice on financing Somaliland* (http://www.afrol.com/News2003/index_som002.htm, 1.3.2013).

Afrol News (2007). *Somaliland closer to recognition by Ethiopia*, 5. 6. 2007 (<http://www.afrol.com/articles/25633>, 1.3.2013).

Agaloglou, M. (2011). Somaliland: Past, Present and Future, Part 8. *Think Africa Press*, 25. 2. 2011 (<http://thinkafricapress.com/article/somaliland-past-present-and-future-part-8>, 28. 2. 2013).

Akgün, C. (2010). The Case or TRNC in the context of Recognition of States under International Law, *Ankara Bar Review* 3 (1), 7 – 18.

Anchabadze, G. (2011). Georgia and Abkhazia: Lost opportunities up until 2008. In: International Alert, *EU-Caucasus Dialogue on Georgian-Abkhaz, Relations*, Roundtable 29.11.2010, 7 – 9.

Anchabadze, Y. (1998). Georgia and Abkhazia: The Hard Road to Agreement. In: Coppieters, B. ed. *Georgians and Abkhazians; the Search for Peace Settlement* (Köln: Bundesinstitut für ostwissenschaftliche und internationale Studien), (<http://poli.vub.ac.be/publi/Georgians/chp0501.html>, 13.4.2013).

Ardzinba, I. (2013). Socio-economic system of Abkhazia and problems of its development In: *International Alert, Georgia-Abkhazia on the road to 2020*, 1.2. 2013 (<http://www.abkhazworld.com/articles/analysis/945-socio-economic-system-of-abkhazia-and-problems-of-its-development.html>, 15.4.2013).

Armstrong, S. – Rowan, P. *Cyprus and the European Union, Programs in International Educational Resources* (<http://www.yale.edu/macmillan/pier/resources/lessons/cyprus.htm>, 18.3.2013).

Baar, V. (2002). Transregionální zóny potencionální nestability. In: Baar, V., *Národy na prahu 21. století. Emapncipace nebo nasionalismus?* (Ostrava: Tilia), 201 – 319.

Bohdálek, M. (2002). Kypr – předpověditelná krize. *Global Politics*, 5.3.2002 (<http://www.globalpolitics.cz/clanky/kypr>, 18.3.2013).

BBC (2004). *Cyprus 'spurns historic chance'* (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3656753.stm>, 18.3.2013).

BBC Czech (2005). *Severní Kypr zvolil prezidenta podporujícího jednotu ostrova* (http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2005/04/050418_cyprus_vote_0800.shtml, 19.3.2013).

BBC (2009). *Saudi lifts Somali livestock ban*, 5.11.2009 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8345370.stm>, 2.3.2013).

Bradbury, M. – Healy, S. (2010). Endless war. A brief history of the Somali conflict. In: Bradbury, M. – Healy, S. eds., *Accord. An international review of peace initiatives* (21), (London: Conciliation Resources), 10 – 14).

Cabada, L. (2007). Politické systémy Kypru. In: Ženíšek, M. – Šanc, D. a kol. *Commonwealth. Politické systémy*. (Plzeň: Aleš Čeněk), 199 – 215.

Caplin, J. (2009). Failing the State. Recognizing Somaliland. *Harvard International review* 31 (1), 9 – 10.

Coppieters, J. (1999). The roots of the conflict. In: Cohen, J. ed., *Accord. A question of sovereignty: The Georgia–Abkhazia peace process* (7), (London: Conciliation Resources), 14 – 19.

Crawford, J. (2006). The Concept of Statehood in International Law. In: Crawford, J., *The creation of states in international law* (Oxford: Oxford university press), 1 – 196.

Danilov, D. (1999). Russia's role. In: Cohen, J. ed., *Accord. A question of sovereignty: The Georgia–Abkhazia peace process* (7), (London: Conciliation Resources), 42 – 47.

Daňková, Š. (2003). Na Kypru se otevřely hranice. *Český rozhlas* 6, 24.4.2003 (http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/71653, 18.3.2013).

Dvořák, L. (2006). Abcházská vláda v exilu. *Český rozhlas* 6, 1.8.2006 (http://m.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/264886, 15.4.2013).

ČT24 (2009). *V turecké části Kypru si dnes volili parlament* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/52157-v-turecke-casti-kypru-si-dnes-volili-parlament/>, 18.3.2013).

ČT24 (2008). *Rusko zrušilo sankce vůči Abcházii*, 6.3.2008 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/7978-rusko-zrusilo-sankce-vuci-abchazii/>, 13.4.2013).

ČT24 (2010). *Eroglu zvolen prezidentem neuznávaného Severního Kypru* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/87390-eroglu-zvolen-prezidentem-neuznavaneho-severniho-kypru/>, 18.3.2013).

ČT24 (2012). *Saakašvili: NATO nebude mít důvod odpírat Gruzii členství*, 22.5.2012 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/178213-saakasvili-nato-nebude-mit-duvod-odpirat-gruzii-clenstvi/>, 15.4.2013).

EurActiv.cz (2010). *Rusko v Abcházii postaví vojenskou základnu*, 18.2.2010 (<http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/rusko-v-abchazii-postavi-vojenskou-zakladnu-007110>, 15.4.2013).

Euroskop (2012). Turecko pohrozilo anexí severního Kypru. *Euroskop.cz*, 6.3.2012 (<https://www.euroskop.cz/8956/20437/clanek/turecko-pohrozilo-anexi-severniho-kypru/>, 18.3.2013).

Evrpidou, S. (2013). US welcomes stronger ties with NATO. *Cyprus Mail*, 13.3.2013 (<http://www.cyprus-mail.com/alexander-downer/us-welcomes-stronger-ties-nato/20130313>, 2.4.2013).

Falvey, M. (2002). Příčiny a důsledky abcházského konfliktu. *Navýchod*, 2 (4), (<http://www.navychod.cz/articles.php?id=6fe40baa-8e7c-11df-aa30-00304830bcc4>, 10.4.2013).

Farah, H. (2009). *Somaliland: Case for Recognition. Unrepresented Nations and Peoples Organisation*, 27.2.2009 (<http://www.unpo.org/article/9293>, 28.2.2013).

Farley, B. R. (2010). Calling a state a state: Somaliland and international recognition. *Emory International Law Review* 24 (2), 777 – 820.

Gogia, G. (2011). Georgians in Gali: Passports, Education and Personal Security Are All Thorny Issues. *The International Institute for Strategic Studies*, 11.2.2011 (<http://www.iiss.org/programmes/russia-and-eurasia/about/georgian-russian-dialogue/caucasus-security-insight/giorgi-gogia/georgians-in-gali/>, 13.4.2013).

Goth, M. G. (2012). Coca-Cola opens \$17m production plant in Somaliland. *Somalilandpress*. 22.5.2012 (<http://somalilandpress.com/coca-cola-opens-17m-production-plant-in-somaliland-29008>, 2.3.2013).

Guncavdi, O. – Kucukcifci, S. (2008). *Economic Growth under Embargoes in North Cyprus: An Input-Output Analysis* (http://mpra.ub.uni-muenchen.de/9621/1/MPRA_paper_9621.pdf, 6.4.2013).

Hadjipavlou-Trigeorgis, M. – Trigeorgis, L. (1993). Cyprus. an evolutionary approach to conflict resolution. *Journal of Conflict resolution*, 37 (2), 340 – 360.

Hewitt, G. (2008). *Why Independence For Abkhazia Is The Best Solution* (http://www.circassianworld.com/Independence_Abkhazia.html, 13.4.2013).

Hewitt, G. (2009). Abkhazia and Georgia: Time for Reassessment. *The Brown Journal of World Affairs*, 15 (2), 183 – 196.

Hewitt, G. (2012). Democracy in Abkhazia: a testing year. *OpenDemocracy* 21.4.2012 (<http://www.opendemocracy.net/george-hewitt/democracy-in-abkhazia-testing-year>, 14.4.2013).

Hillier, T (1998). Recognition and legitimation. In: Hillier, T., *Sourcebook on public international law* (London: Cavendish publishing), 201 – 222.

Chanadiri, G. (2003). Abkhazia's Beauty out of Sight. *Civil.ge*, 22.8.2003 (<http://www.civil.ge/eng/article.php?id=4807>, 18.4.2013).

Hradečný, P. (1999). *Řekové a Turci. Nepřátelé nebo spojenci?* (Praha: Lidové noviny).

IDNES.cz (2006). *Jednání EU s Tureckem se zadrhla kvůli Kypru* (http://zpravy.idnes.cz/jednani-eu-s-tureckem-se-zadrhla-kvuli-kypru-fm3-/zahranicni.aspx?c=A061127_105118_zahranicni_ad , 6.4.2013).

IHNED.cz (2012). *Gruzie se chce s Ruskem smiřovat, nezávislost Abcházie a Jižní Osetie ale neuzná*, 14.11.2012 (<http://zpravy.ihted.cz/svet-evropa/c1-58529800-gruzie-neuzna-nezavislost-abchazie-a-jizni-osetie>, 13.4.2013).

Ibrahim, M. H. – Terlinden, U. (2010). Somaliland, 'home grown' peacemaking and political reconstruction. In: Bradbury, M. – Healy, S. eds., *Accord. An international review of peace initiatives* (21),(London: Conciliation Resources), 76 – 79.

Jama, I. H. (2010). Experiences of constitution making in Somalia, Puntland and Somaliland. In: Bradbury, M. – Healy, S. eds., *Accord. An international review of peace initiatives* (21),(London: Conciliation Resources), 89 – 91.

Kolstø, P. (2006). The Sustainability and Future of Unrecognized Quasi-States. *Journal of Peace Research* 43 (6), 723 – 740.

Königová, L. (2001). Teorie státní suverenity a praxe intervence. *Mezinárodní vztahy*, 36 (3), 41 – 58.

Krylov, B. A. (2006). Abkhazia's Independence: What Will Moscow Say? *AbkhazWorld*, 14.12.2008 (<http://abkhazworld.com/articles/analysis/259-abkhazia-independence-moscow-krylov.html>, 14.4.2013).

Kvarchelia, L. (1999). An Abkhazian perspective. In: Cohen, J. ed., *Accord. A question of sovereignty: The Georgia–Abkhazia peace process* (7), (London: Conciliation Resources), 28 – 33).

Kvarchelia, L. (2010). The Role of International NGOs in the Georgian-Abkhaz Conflict Transformation Process. In: International Alert, *International Engagement in the Georgian-Abkhaz Conflict Resolution Process*, 47 – 60

Laně, T. (2010). [Rozhovor s turkologem, bývalým velvyslancem ČR v Turecku] 19.4.2010, (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/87390-eroglu-zvolen-prezidentem-neuznavaneho-severniho-kypru/>, 18.3.2013).

Lewis, I. (2008). *Understanding Somalia and Somaliland: Culture, History, Society*. (New York: Columbia University Press).

Lidovky.cz (2008). *Medveděv uznal nezávislost Jižní Osetie a Abcházie*, 26.8.2008 (http://www.lidovky.cz/medvedev-uznal-nezavislost-jizni-osetie-a-abchazie-fxz-/zpravy-svet.aspx?c=A080826_132323_In_zahranici_nev ,13.4.2013).

Lynch, D. (2002). Separatist states and post-Soviet conflicts. *International Affairs*, 78 (4), 831 – 848.

Mahony, H. (2004). Greek Cypriot leader rejects UN plan, *EUObserver.com*, 8.4.2004. (<http://euobserver.com/enlargement/15103>, 17.3.2013).

Malenovský, J. (1999). Subjekty mezinárodního práva. In: Malenovský, J., *Mezinárodní právo veřejné* (Brno: Doplněk), 79 – 137.

Mesfin, B. (2009). The Political Development Of Somaliland And Its Conflict With Puntland. *The Somaliland Times* 8 (403), (<http://www.somalilandtimes.net/sl/2009/403//35.shtml?>, 28.2.2013).

Metz, H. Ch. ed. (1995). *Turkey: A Country Study* (<http://countrystudies.us/turkey/>, 6.4.2013).

Mikeš, P. (2007). Somaliland na cestě k nezávislosti? *Mezinárodní politika* 31 (5), 33 – 34.

Mirbagheri, F. (2010). *Historical dictionary of Cyprus* (Lanham: Scarecrow Press).

Mirimanova, N. (2006). Between pragmatism and idealism: businesses coping with conflict in the South Caucasus. In: International Alert: *Local Business, Local Peace: the Peacebuilding Potential of the Domestic Private Sector* (London: Conciliation Resources), 517 – 546.

Mohamed, A. (2012). Why not recognize independent Somaliland? *GlobalPost*, 22.5.2012 (<http://www.globalpost.com/dispatches/globalpost-blogs/commentary/somaliland-independence-somalia-united-nations-piracy>, 1.3.2013).

Morgan, T. (2002). Turkish Cypriots leave island as 'settlers' move in. *The Telegraph*, 7.9.2002 (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/cyprus/1406583/Turkish-Cypriots-leave-island-as-settlers-move-in.html>, 6.4.2013).

Nahoi, O. (2010). Hazard za demarkační čarou. *Presseurop.eu* 6.8.2010 (<http://www.presseurop.eu/cs/content/article/306341-hazard-za-demarkacni-carou>, 6.4.2013).

Newstime Africa (2012). *Rising from the ruins of Somalia – The Somaliland success story*, 4.12.2013 (<http://www.newstimeafrica.com/archives/29959>, 2.3.2013).

Nikoladze, G. (2007). The war in Abkhazia 1991-1993. *Abkhazia Institute*, 30.6.2007 (<http://www.abkhazia.com/research-blogs/history/65-History-of-Georgia-Abkhazia,-and-Surrounding-Area/327-the-war-in-abkhazia-1992-1993>, 13.4.2013).

Nodia, G. (1999). Georgian perspectives. In: Cohen, J. ed., *Accord. A question of sovereignty: The Georgia–Abkhazia peace process* (7), (London: Conciliation Resources), 20 – 25.

Nodia, G. (2002). Putting the State Back Together in Post-Soviet Georgia. In: Bessinger, M. R. – Young, C. eds., *Beyond the state crisis?: postcolonial Africa and post-Soviet Eurasia in comparative perspective* (Washington, D.C.: Woodrow Wilson Center Press), 413 – 444.

Osman, A. A. (2010). Order out of chaos. Somali customary law in Puntland and Somaliland. In: Bradbury, M. – Healy, S. eds., *Accord. An international review of peace initiatives* (21), (London: Conciliation Resources), 58 – 59.

Palmer, S. (1986). The Turkish Republic of Northern Cyprus: should the United States, *Boston University International Law Journal* 4, 423 – 450.

Pegg, S. (1998). De facto States in the International system. Working paper No. 21, *Institute of International Relations*, (Vancouver: University of British Columbia), 1 – 23.

Potočný, M. – Ondřej, J. (2003). Mezinárodněprávní postavení států. In: Potočný, M. – Ondřej, J., *Mezinárodní právo veřejné. Zvláštní část* (Praha: C.H. Beck), 13 – 39.

Rekacewicz, P. (2009). Abkhazia, in the zone of conflict, *Le monde diplomatique* (<http://mondediplo.com/maps/abkhazia>, 20.4.2013).

Riegel, M. (2010). Terminologie kvazistátů. *Acta Politologica* 2 (1), 57 – 70.

Rokos, M. (2008). Kypr kráčí ke sjednocení. Stihne to včas? *Euroskop.cz*, 7.8.2008 (<https://www.euroskop.cz/9003/1665/clanek/kypr-kraci-ke-sjednoceni-stihne-to-vcas/>, 18.3.2013).

Scheu, H. Ch. (2008). Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika* 32 (6), 4 – 6.

Seidl-Hohenveldern, I. (2001). Subjekty mezinárodního práva. In: Seidl-Hohenveldern, I., *Mezinárodní právo veřejné* (Praha: CODEX Bohemia), 125 – 171.

Shinn, D. H. (2002). Somaliland: The little country that could. *Africa notes*. 8.11.2002 (http://csis.org/files/media/isis/pubs/anotes_0211.pdf, 1.3.2013), 1 – 7.

Schraeder, P. J. (2010). Why the United States Should Recognize Somaliland's Independence, *Center for Strategic and International Studies* (<http://csis.org/story/why-united-states-should-recognize-somaliland%E2%80%99s-independence>, 6.3.2013).

Sokollu, S. (2013). Turkey could help kick-start Cyprus. *Deutsche Welle*, 28.3.2013 (<http://www.dw.de/turkey-could-help-kick-start-cyprus/a-16705273> , 6.4.2013).

Somalilandpress (2010). *Arab League condemns Israel over Somaliland recognition*, 4. 4. 2010 (<http://somalilandpress.com/arab-league-condemns-israel-over-somaliland-recognition-12168>, 1.3.2013).

Somalilandpress (2013). *U.N. lifts Somalia government arms embargo for one year*, 6.3.2013 (<http://somalilandpress.com/u.n.-lifts-somalia-government-arms-embargo-for-one-year-40343>, 6.3.2013).

Sourander, D. (2013). *Fakta a číslo o Evropské unii. Jižní Kavkaz (Arménie, Ázerbájdžán, Gruzie)*, 1 – 5 (http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_6.4.3.pdf , 14.4.2013).

Stenin, A. (2011). Tuvalu becomes sixth state to recognize Abkhazia. *RIA Novosti*, 23.9.2011 (<http://en.rian.ru/world/20110923/167060636.html>, 9.4.2013).

Štěpánek, P. (2012). Severní Kypr: zpátky na start? *Mezinárodní politika*, 4/2012 (<http://www.ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/severni-kypr-zpatky-na-start>, 17.3.2013).

- Štěrba, V. (2006). *Evropská unie a Turecko. Přístupové rozhovory*, Parlamentní institut.
- The Economist (2001). *Nicos Sampson*. 17.5.2001 (<http://www.economist.com/node/623907>, 11.4.2013).
- Thim, M. (2009). Rusko-gruzínská válka: zimní klid před letní bouří? *Respekt.cz*, 13.3.2009 (<http://respekt.ihned.cz/fokus/c1-36598020-rusko-gruzinska-valka-zimni-klid-pred-letni-bouri>, 16.4.2013).
- Trimikliniotis, N. (2007). Nationality and citizenship in Cyprus since 1945: Communal citizenship, gendered nationality and the adventures of a post-colonial subject in a divided country. In: Bauböck, R. – Perching, B. – Sievers, W. eds. *Citizenship Policies in the New Europe*. (Amsterdam: Amsterdam University Press), 389 – 418.
- Trávníčková, Z. (2012). O státnosti a uznání v mezinárodním právu. *Mezinárodní politika* 36 (4), (<http://ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/o-statnosti-a-uznani-statu-v-mezinarodnim-pravu>, 16.4.2013).
- Týden.cz (2013). *Kyperští Turci hledí na jih s lítostí a úlevou zároveň* (http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/kypersti-turci-hledi-na-jih-s-litosti-a-ulevou-zaroven_266104.html, 6.4.2013).
- Vartanian, O. (2010). Dieter Boden: stiff resistance came from the Georgia. *Abkhaz World*, 21.11.2010 (<http://abkhazworld.com/news/politics/597-boden-stiff-resistance-came-from-the-georgians.html>, 13.4.2013).
- Waisová, Š. (2007). Úvod. Rozpadlé a rozpadající se státy jako vývojová větev státnosti. In: Waisová, Š. a kol., *Slabé státy: selhání, rozpad a obnova státnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk), 7 – 18.
- Walls, M. (2009). The emergence of Somali state: Building peace from civil war in Somaliland. *African Affairs* 108 (432), 371 – 389.
- Wheatley, J. (2012). The Disruptive Potential of Direct Democracy in Deeply Divided Societies. In: Wilfried, M. (ed.), *Direct Democracies and Minorities* (Bendern: Springer VS) 64 – 73.
- Yusuf, H. A. H. (2010). The role of Somaliland elders in making and keeping peace. A conversation with Hajji Abdi Hussein Yusuf. In: Bradbury, M. – Healy, S. eds., *Accord. An international review of peace initiatives* (21), (London: Conciliation Resources), 60 – 61.
- Zachariades, M. A. (2002). *Transpalnted populations and the problems caused: Cyprus* (<http://www.aunitedcyprus.com/index.cfm#b8>, 6.4.2013).
- Žižka, J. (2004). Mezi unií a koncem světa. *Euro* 7 (18), 30.4. 2004 (<http://euro.e15.cz/mezi-unii-a-koncem-sveta-802427>, 18.3.2013).

Prameny

Aeroflight (2004). *Cyprus Security Aviation* (<http://www.aeroflight.co.uk/waf/cyprus/turk/cyp-turk-sf.htm>, 6.4.2013).

CIA The World Factbook (2013). *Cyprus* (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cy.html#Econ>, 6.4.2013).

BBC (2012). *Somaliland profile* (<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14115069>, 28.2.2013).

BBC (2013). *Cyprus Profile* (<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-17217956>, 18.3.2013).

Declaration on Measures for a Political Settlement of the Georgian/Abkhaz Conflict (1994). (<http://www.incore.ulst.ac.uk/services/cds/agreements/pdf/geo4.pdf>, 13.4.2013).

Freedom House (2012a). *Freedom in the world. Northern Cyprus* (<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/northern-cyprus>, 6.4.2013).

Freedom House (2012b). *Freedom in the world. Abkhazia*. (<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/abkhazia>, 13.4.2013).

International Crisis Group (2003). *Somaliland Democratisation and its Discontents* ([http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/somalia/Somaliland%20Democratisation%20and%20Its%20Discontents.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/africa/horn-of-africa/somalia/Somaliland%20Democratisation%20and%20Its%20Discontents.pdf), 1.3.2013).

International Crisis Group (2006). *Conflict Resolution in the South Caucasus: The EU's Role*. Europe Report N°173, 20.3. 2006 (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/south-caucasus/173-conflict-resolution-in-the-south-caucasus-the-eu-role.aspx>, 14.3.2013).

International Crisis Group (2008). *Georgia and Russia: Clashing over Abkhazia*. Europe Report N°19, 5.6.2008 (http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/193_georgia_and_russia_clashing_over_abkhazia.ashx, 14.3.2013).

International Crisis Group (2010). *Abkhazia: Deepening Dependence*. Europe Report N°202, 26.2.2010 (http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/202_abkhazia___deepening_dependence.ashx, 15.4.2013).

Kyperská alianční smlouva z roku 1960 (<http://www.cypnet.co.uk/ncyprus/history/republic/try-alliance.html>, 17.3.2013).

Ministry of Information Hargeisa, Republic of Somaliland (2001). *Somaliland: Demand for International Recognition* (<http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/somaliland-demand-for-international-recognition.pdf>, 24. 2. 2013), 1 – 51.

Ministry of National Planning and Development (2010). *Somaliland In-Figures* (http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/05/somaliland_in_figures_2010.pdf, 2.3.2013).

Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států z roku 1933 (<http://www.cfr.org/sovereignty/montevideo-convention-rights-duties-states/p15897>, 30.1.2013).

OxResearch Daily Brief Service (2003). *TURKEY/CYPRUS: New initiatives but no shift* Oxford: Oxford Analytica Ltd.

Somaliland government (2013). *Our government* (<http://somalilandgov.com/the-administration/>, 1.3.2013).

Somaliland government (2008). *Somaliland International Relations Research Report* (<http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Somaliland+International+Relations+Research+Report.pdf>, 1.3.2013).

State declaration of Abkhazia (1999), (<http://www.kapba.de/StateDeclaration.html>, 13.4.2013)

UN (2009). *United Nations Observer Mission in Georgia* (<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unomig/index.html>, 13.4.2013).

UNFPA (2007). *Draft country programme document for Somalia* (www.unfpa.org/exbrd/2010/second_session/dpfa_dcp_som2_en.pdf, 2.3.2013).

UNDP (2004). *Analysis of Macro-Economic Situation in Somaliland* (<http://www.mbali.info/doc122.htm>, 2.3.2013).

UNPO (2006). *Somaliland: Application for Membership in African Union* (<http://www.unpo.org/article/3657>, 2.3.2013).

UNPO (2009). *Abkhazia* (www.unpo.org/images/abkhaziaprofile_aug%20%202009.pdf, 16.4.2013), 1 – 11.

UN Security Council (2008). *Report of the Secretary-General on the situation in Somalia* (http://www.geneva-academy.ch/RULAC/pdf_state/SG-Report-of-14-March-2008.pdf, 2.3.2013).

UHUBSO (2001). *Facts about Somaliland* (<http://www.uhubso.com/index.asp-Q-Page-E-Facts-about-Somaliland—18328059>, 2.3.2013).

Ústava Republiky Abcházie z roku 1994 (<http://www.abkhazworld.com/articles/reports/130-constitution-of-the-republic-of-abkhazia-apsny.pdf>, 13.4.2013).

Ústava Republiky Somaliland z roku 2000 (<http://somalilandgov.com/new/wp-content/uploads/2012/06/Somaliland-Constitution-Text-only-Eng-IJ.pdf>, 1.3.2013).
The Fund for Peace (2012). *Failed States Index 2012* (<http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable>, 15.4.2013).

The UN Refugee Agency (1999). *Somalia: Somali National Movement from its inception through the present* (<http://www.unhcr.org/refworld/country,,USCIS,,SOM,,3ae6a6b5f,0.html>, 28. 2. 2013)

Internetové zdroje¹⁷

British National Party, [ww.bnp.org.uk](http://www.bnp.org.uk)

EagleSpeak, www.eaglespeak.us

Fragile States Resource Center, www.fragilestates.org

Mapsoft.net, www.mapsoft.net

---

¹⁷ Veškeré internetové zdroje jsou ověřovány k datu 20.4.2013.

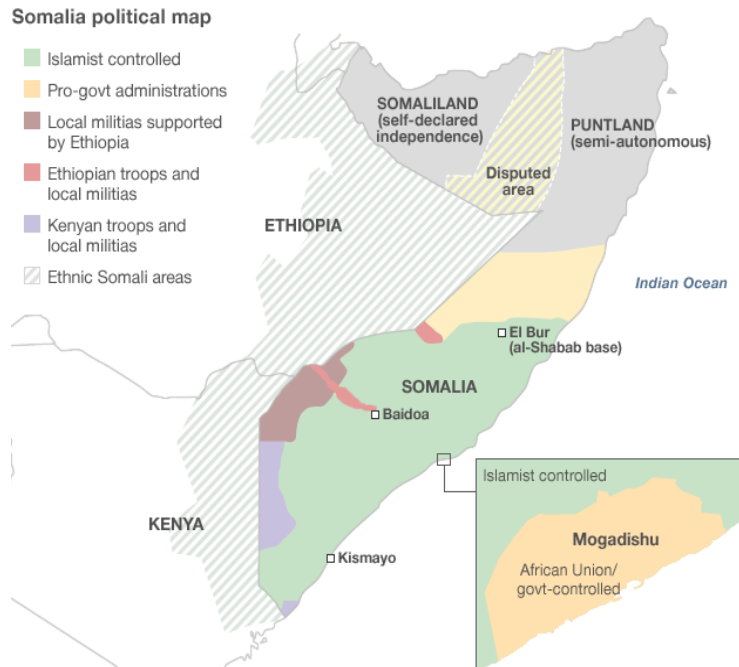
7. Resumé

In contemporary international system there are about 196 states that are independent. These countries are able to enter to the relations with other states, they have their external and internal sovereignty. However we can find also another type of the state which is not recognized by the international community. Those countries are called the de facto states. However we should highlight that many authors, dealing with issue of non-recognized states, use different terms for such a type of the country. Sometimes there are terms such as pseudostates, failed states, quasi-states. In this bachelor's thesis we use the term de facto state based on the definition of Scott Pegg. He claims that de facto states are those that are missing an international recognition in spite of their ability to provide services to a given population, their organized governmental power and capability to control a defined territory effectively. Another author, who is mentioned in connection with this issue in this bachelor's thesis, is Pal Kolsto. He use the term quasi-states for the unrecognized states and at the same time he claims that this term is the synonym of de facto states, thus we use his findings too.

The practical part is dealing with introducing of three examples of unrecognized states. They are Somaliland, Northern Cyprus and Abkhazia. We mentioned their historical and political evolution, the reasons of their non-recognition by the other sovereign states and, last but not the least, their extent possibility to become a sovereign countries. The main aim of this bachelor thesi is comparison of the de facto states that have been mentioned. We compared three particular examples on the basis of three criterions. Firstly, it is the economical criterion, secondly, it is the criterion of an attitude of international community to these de facto states and the last criterion is concerning about internal sovereignty. On the basis of these criterions we tried to find the coincident and distinct elements in functioning of the de facto states.

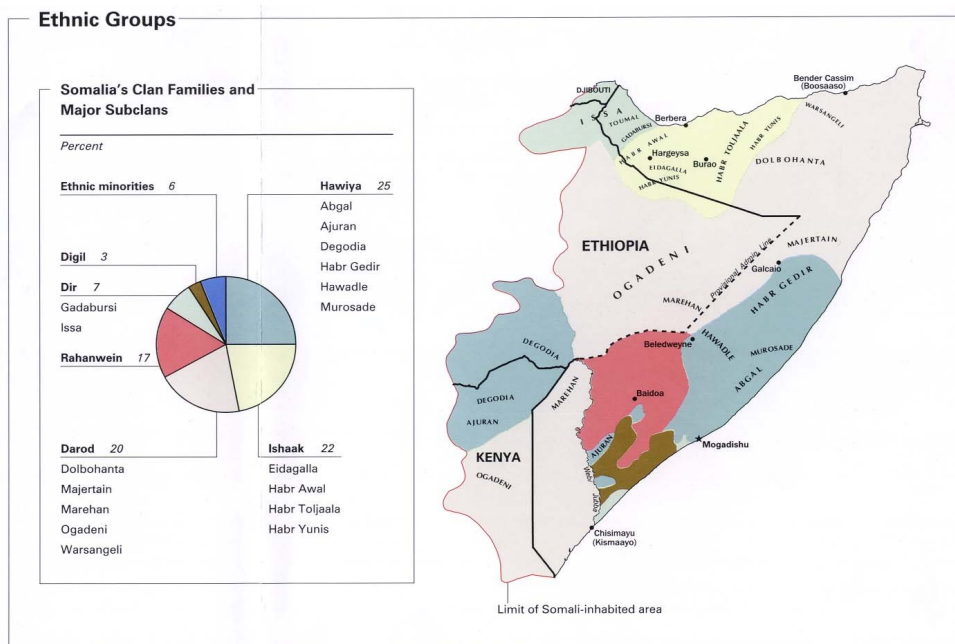
8. Přílohy

8.1. Příloha č. 1

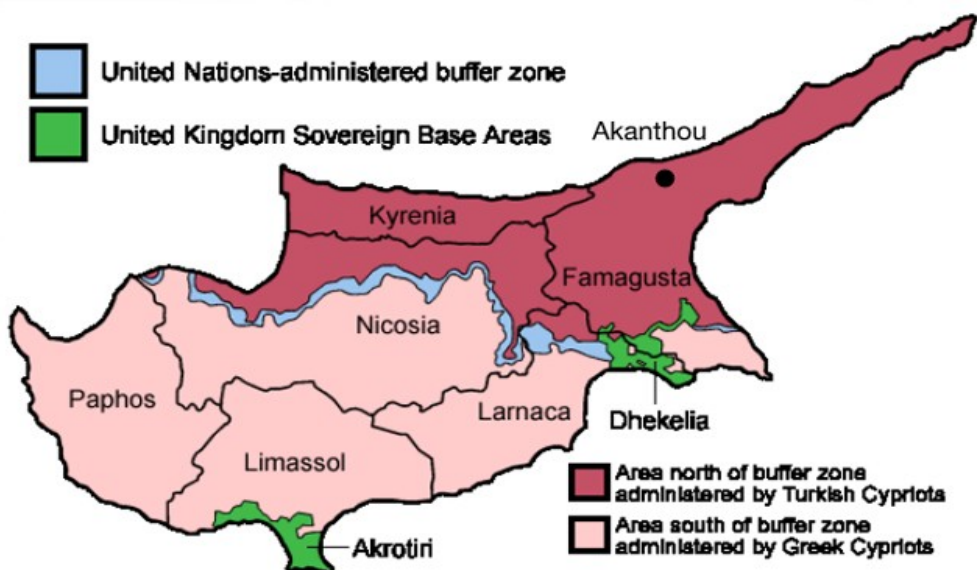
Zdroj: <http://www.fragilestates.org/2012/08/21/somalias-20-year-experiment-in-hybrid-governance/>, 20.4.2013.

8.2. Příloha č. 2

Zdroj: <http://www.eaglespeak.us/2010/05/somali-insurgent-group-seizes-pirate.html>, 20.4.2013

8.3. Příloha č. 3

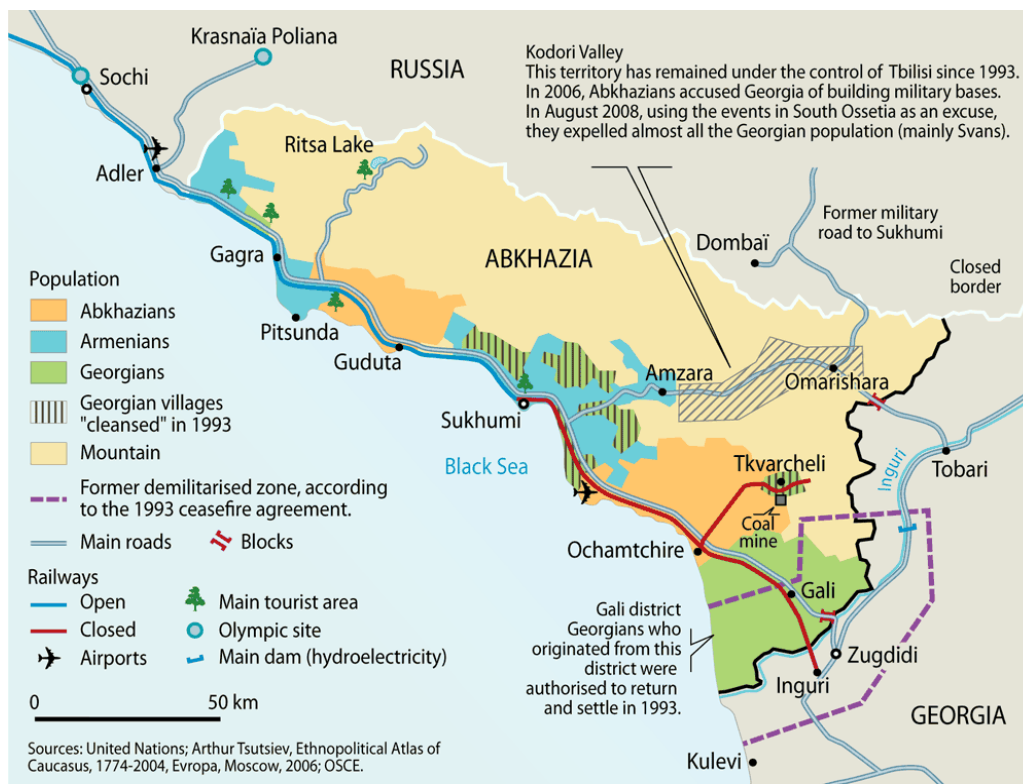
Zdroj: <http://www.bnp.org.uk/news/smashing-cross-%E2%80%93-islam%E2%80%99s-war-against-christians>, 20.4.2013.

8.4. Příloha č. 4

Zdroj: <http://mapsof.net/map/georgia-ossetia-russia-and-abkhazia#.UXjaBqKeMrU>, 20.4.2013.

8.5. Příloha č. 5

Zdroj: (Rekacewicz 2009) <http://mondediplo.com/maps/abkhazia> , 20.4.2013.

8.6. Příloha č. 6

Tabulka komparace

	Postoj MS – uznávající státy	Ekonomické kritérium	Existence patronského státu	Prvky vnitřní suverenity
Somaliland (de facto nezávislost 1991)	žádný	nesoběstačná ekonomika, přesto lepší úroveň než Somálsko (Somaliland-velký podíl remitencí na HDP)	žádný	vlastní ústava, institut všeobecných voleb, kontrola celého území
Severokyperská turecká republika (1983)	Turecko	jinak ekonomická nesoběstačnost a závislost na Turecku	Turecko	vlastní ústava, institut všeobecných voleb, kontrola celého území – přítomnost tureck. vojsk
Abcházie (1992)	Rusko, Nikaragua, Venezuela, Vanuatu, Tuvalu, Nauru	jinak ekonomická nesoběstačnost a závislost na Rusku	Rusko	vlastní ústava, institut všeobecných voleb, kontrola celého území mimo Kodorské soutěsky

Zdroj: vypracováno autorkou práce

9. Seznam zkratek

AU (African Union) Africká unie

EOKA (Ethniki Organosis Kypriou Agoniston) Národní organizace Kyperského boje

PASOK (Panhellenic Socialist Movement) Panhelénské socialistické hnutí

SNM (Somali National Movement) Somálské národní hnutí

SNS (Společenství nezávislých států)

UNFICYP (United Nations Peacekeeping Force in Cyprus) Mírová mise OSN na Kypru

UNOMIG (United Nations Observer Mission in Georgia) Pozorovatelská mise OSN v Gruzii